

Vapaa Sivistystyö ry

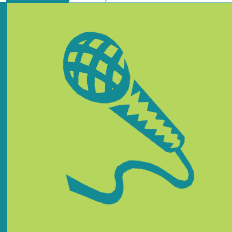
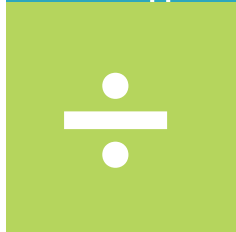
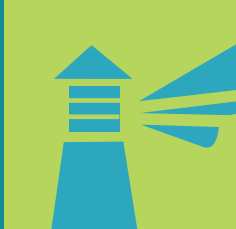
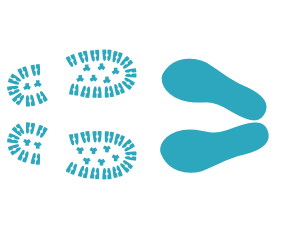
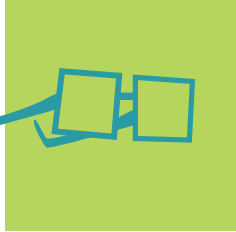
kansalaisopistot
kansanopistot
kesäyliopistot
opintokeskukset
urheiluopistot

Vapaan sivistystyön palvelurakenne

OPPILAITOSTEN KOULUTUSTARJONTA

Leena Saloheimo

SISÄLTÖ

1.	Johdanto	3
2.	Tutkintoon johtamaton aikuiskoulutus	7
	2.1 Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus	9
	2.2 Avoimen yliopiston opinnot	13
	2.3 Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	15
3.	Ammattikoulutus	16
	3.1. Opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen koulutus	18
	3.2. Näyttötutkintoon valmistava ammatillinen koulutus	19
	3.3. Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus	21
4.	Yleissivistävä koulutus	22
	4.1 Perusopetus	22
	4.2. Perusopetuksen lisäopetus	22
	4.3. Lukiokoulutus	24
5.	Taiteen perusopetus	25
6.	Maahanmuuttajien koulutus	26
7.	Opintosetelikoulutus	29
8.	Nuorisotakuukoulutus	32
9.	Yhteenveto	34
10.	Lähteet	38

ISBN 978-952-5349-21-4 (pdf)

ISBN 978-952-5349-22-1 (painettu)

1.

JOHDANTO

Tämän selvityksen tarkoitus on muodostaa kuva siitä, millaista koulutusta vapaan sivistystyön oppilaitokset tarjoavat, mikä on näiden koulutusten volyymi ja millaisia palvelurakenteita vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjonnasta muodostuu maakunnittain.

SELVITYS on tehty ennen kaikkea Vapaa Sivistystyö ry:n hallituksen tarpeisiin, mutta ensimmäisenä tämän laatusena kokonaisuutena se voi palvella laajemminkin alan kehittämisen tarpeita.

Tiedot on kerätty opetushallinnon Vipunen-tietokannasta, Tilastokeskuksen tilastoista, Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raporteista sekä vapaan sivistystyön keskusjärjestöiltä saaduista oppilaitostilastoista. Vertailukelpoisten tietojen löytäminen on ollut ongelmallista, koska käytettyjä tilastoja kerätään eri tarkoituksiin ja niissä on käytetty jonkin verran erilaisia luokituksia. Tässä selvityksessä pohjana on pyritty käyttämään opetushallinnon koulutusluokitusta.

Ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen tiedot koskevat vuotta 2012. Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen osallistujatiedot koskevat vuotta 2011. Ne olivat tuoreimmat käytettävissä olleet osallistujatiedot, kun selvitystä tehtiin. Vipuseen on lisätty vuotta 2012 koskevat vapaan sivistystyön tiedot marraskuussa 2014 ja sitä on hyödynnetty ottamalla mukaan vapaan sivistystyön koulutusten ja osallistujien määriä koskeva vertailu vuosilta 2010–2012 (taulukko 7). Selvitykseen on kerätty tietoja myös vapaan sivistystyön tarjoamista taiteen perusopetuksesta, avoimen yliopiston opetuksesta, ikäihmisten yliopistosta, maahanmuuttaja- ja

nuorisotakuukoulutuksesta saatavissa olevan aineiston pohjalta. Yksi luku käsittelee vapaan sivistystyön opintotetelikoulutusta.

Vertailutiedoiksi on otettu yli 6 tuntia kestäneen koulutuksen opetustuntien ja/tai osallistujien määrät sen mukaan, mitä tietoja on ollut saatavissa kaikki vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen tarjoamat koulutusmuodot kattavasti. Joissakin tapauksissa käytetään opiskelijamäärää. Osallistujamäärä on koulutuksiin osallistuneiden yhteismäärää (brutto), jossa yksittäinen useisiin koulutuksiin osallistunut henkilö voi tilastoitua useaan kertaan. Opiskelijamäärä viittaa opiskelijaksi kirjautuneiden henkilöiden yhteismäärään (netto), jossa kukin henkilö on laskettu vain kertaalleen. Opetustunneilla tarkoitetaan opettajien, kouluttajien, luennoitsijoiden ja vastaavien antamia opetustunteja. Alle 6 tuntia kestävästä koulutuksesta ei ole käytettävissä tilastotietoja, joten osa vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämästä koulutuksesta jää näin kattamatta tässä selvityksessä.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijamäärän arvioidaan olevan miljoona. Vapaan sivistystyön päällekkäisyyksistä puhdistetun netto-opiskelijaluvun laskettiin olleen 1,05 miljoonaa vuonna 2006¹. Tilastokeskus antaa vapaana sivistystyönä järjestetyn aikuiskoulutuk-

¹ Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmä-muistioita ja selvityksiä 2009:12. s. 39.

sen vuoden 2012 netto-opiskelijamääräksi 980 000². Opiskelijoiden lukumäärän olisi siis laskenut jonkin verran aikuiskoulutuksen osallistujamäärien laskiessa. Opiskelijoiden määrästä käydään parhaillaan keskustelua. Professori Jyri Manninen esitti³, että Tilastokeskuksen raportoima⁴ harrastuksiin ja vapaa-aikaan liittyvään koulutukseen vuonna 2012 osallistuneiden, iältään 18–64 -vuotiaiden lukumäärä 520 000 olisi vapaan sivistystyön opiskelijoiden määrä. Tilastokeskuksen Aikuiskoulutustutkimuksen tulokset perustuvat 5 000 työikäisen haastatteluihin. Vapaana sivistystyönä järjestettyyn aikuiskoulutukseen osallistuu kuitenkin myös alle 18-vuotiaita ja yli 64-vuotiaita, joita olisi tämän mukaan opiskelijoiden kokonaismäärästä 460 000. Luku vaikuttaa suurelta, vaikka sen voidaan arvioida olevan satoja tuhansia. Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole käytettävissä tarkempia tietoja vapaan sivistystyön opiskelijoiden kokonaismäärästä tai eri ikäryhmien osuuksista siinä. Oppilaitosten järjestämisen muun koulutuksen opiskelijamääriä käsitellään tässä selvityksessä kutakin koulutusmuotoa koskevis- sa luvuissa.

Myös vapaan sivistystyön oppilaitosten määrä on vähentynyt vuosittain ja näkyvässä on, että se vähenee edelleen, kun vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteen uudistustyö on saatu valmiiksi. Taulukosta ilmenee oppilaitosten lukumäärien muutokset vuodesta 2005 vuoteen 2013. Kansalaisopistojen määrä on pudonnut lähes neljänneksellä. Kansanopistojen määrä on vähentynyt, mutta niiden kampusten määrä ei sen sijaan ole laskenut. Muiden oppilaitosmuotojen lukumäärissä ei ole tapahtunut muutoksia.

Vuonna 2014 maassamme toimii 313 vapaan sivistystyön oppilaitosta: 187 kansalaisopistoa, 80 kansanopistoa, 20 kesäyliopistoa, 14 liikunnan koulutuskeskusta ja 12 opintokeskusta.

Kansalaisopistojen koot ja niiden toimialueiden koot vaihtelevat suuresti. Ne vastaavat paikallisiin sivistystarpeisiin, mutta kuntien ja niiden kansalaisopistotoimintojen yhdistämisissä syntyy aikaisempaa laajemmilla maantieteellisillä alueilla toimivia seutu- ja alueopistoja.

TAULUKKO 1.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten määrät vv. 2005–2013⁵.

	Liikunnan koulu- tutkeskukset	Kansanopistot	Kansalaisopistot	Opintokeskukset	Kesäyliopistot	Yhteensä
2005	14	86	247	11	20	378
2006	14	88	240	11	20	373
2007	14	89	234	11	20	368
2008	14	83	223	11	20	351
2009	14	83	205	11	20	333
2010	14	82	199	11 *)	20	326
2011	14	82	196	11 *)	20	323
2012	14	80	195	11 *)	20	320
2013	14	80 *)	187	11 *)	20	312
Vähennemä, %	0	7	24	0	0	17

*) Poikkeaa Tilastokeskuksen antamasta tiedosta. Tilastokeskuksen tilastoissa yhden opintokeskuksen ja kahden kansanopiston tiedot eivät omistajamuutoksista johtuvista syistä näy ko. oppilaitosmuodon kohdalla.

2 Oppilaitosten aikuiskoulutus 2012. Suomen virallinen tilasto. Koulutus 2013. Tilastokeskus.

3 Manninen. 2014. Alustus Vapaan sivistystyön foorumissa 5.11.2014 Helsingin työväenopistolla.

4 Suomen virallinen tilasto (SVT): Aikuiskoulutustutkimus [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-3589. Aikuiskoulutukseen osallistuminen 2012, 4.

5 Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset [verkkojulkaisu]. ISSN=1796-3796.

Kansanopistoista osa on valtakunnallisia, osa alueellisia. Joillakin kansanopistoilla on useampia kampuksia tai toimipisteitä seurauksena opistojen yhdistämisestä. Muutamien kansanopistojen toiminta on loppunut kokonaan viime vuosina. Joitakin esimerkkejä on myös kahden tai kolmen oppilaitosmuodon yhdistämisestä yhdeksi organisaatioksi, esimerkiksi kansanopiston ja kansalaisopiston tai opintokeskuksen yhdistämisestä ja kansalaisopiston, kansanopiston ja kesäyliopiston toiminnan yhdistämisestä. Liikunnan koulutuskeskuksista kymmenellä on valtakunnallinen ja neljällä alueellinen tehtävä. Opintokeskukset ovat valtakunnallisia oppilaitoksia, jotka on kaikki rekisteröity pääkaupunkiseudulle, mutta ne järjestävät koulutusta eri puolilla Suomea.

Oppilaitosverkko kattaa toistaiseksi koko maan. Kaikilla Suomessa asuvilla on jonkin vapaan sivistystyön oppilaitoksen palvelut ulottuvillaan.

Kartassa 1 esitetään vapaan sivistystyön oppilaitosten määrät maakunnissa v. 2014. Kansanopistoista esitetään tässä toimipaikat (87 kpl). Opintokeskukset ovat valtakunnallisia oppilaitoksia, joiden lukumäärä näkyy kartassa vain Uudenmaan kohdalla.

Selvityksessä katetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamat koulutusmuodot, jotka on koottu taulukkoon 2.

TAULUKKO 2.

Vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen järjestämien opintojen koulutusmuodot v. 2012

Koulutusmuoto	Kansalaisopistot	Kansanopistot	Kesä- yliopistot	Liikunnan koulu- tuskukset	Opinto- keskukset
TUTKINTOON JOHTAMATON AIKUISKOULUTUS					
Vapaa sivistystyö	x	x	x	x	x
Avoin korkeakouluopetus	x	x	x	x	-
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	x	x	x	-	x
Työnantajan tilaama koulutus	x	x	x	x	-
AMMATTIKOULUTUS					
Ammatillinen opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	-	x	-	x	-
Ammatillinen näyttötutkintoon valmistava koulutus	-	x	-	x	-
Tutkintoon johtamaton ammatillinen lisäkoulutus	x*)	x	x	x	x
YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS					
Perusopetus	x	x	-	-	-
Perusopetuksen lisäopetus	-	x	-	-	-
Lukiokoulutus	-	x	-	-	-
TAITEEN PERUSOPETUS	x	x	-	-	-
MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS	x	x	x	-	x
OPINTOSETELIKOULUTUS	x	x	x	x	x
NUORISOTAKUUKOULUTUS	x	x	-	-	-

*) Kansalaisopistoilla ei ollut ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämis lupaa v. 2012. Tuona vuonna tilastoidut koulutuksen on voitu tuottaa sellaiselle organisaatiolle, jolla on lisäkoulutuksen järjestämis lupaa.

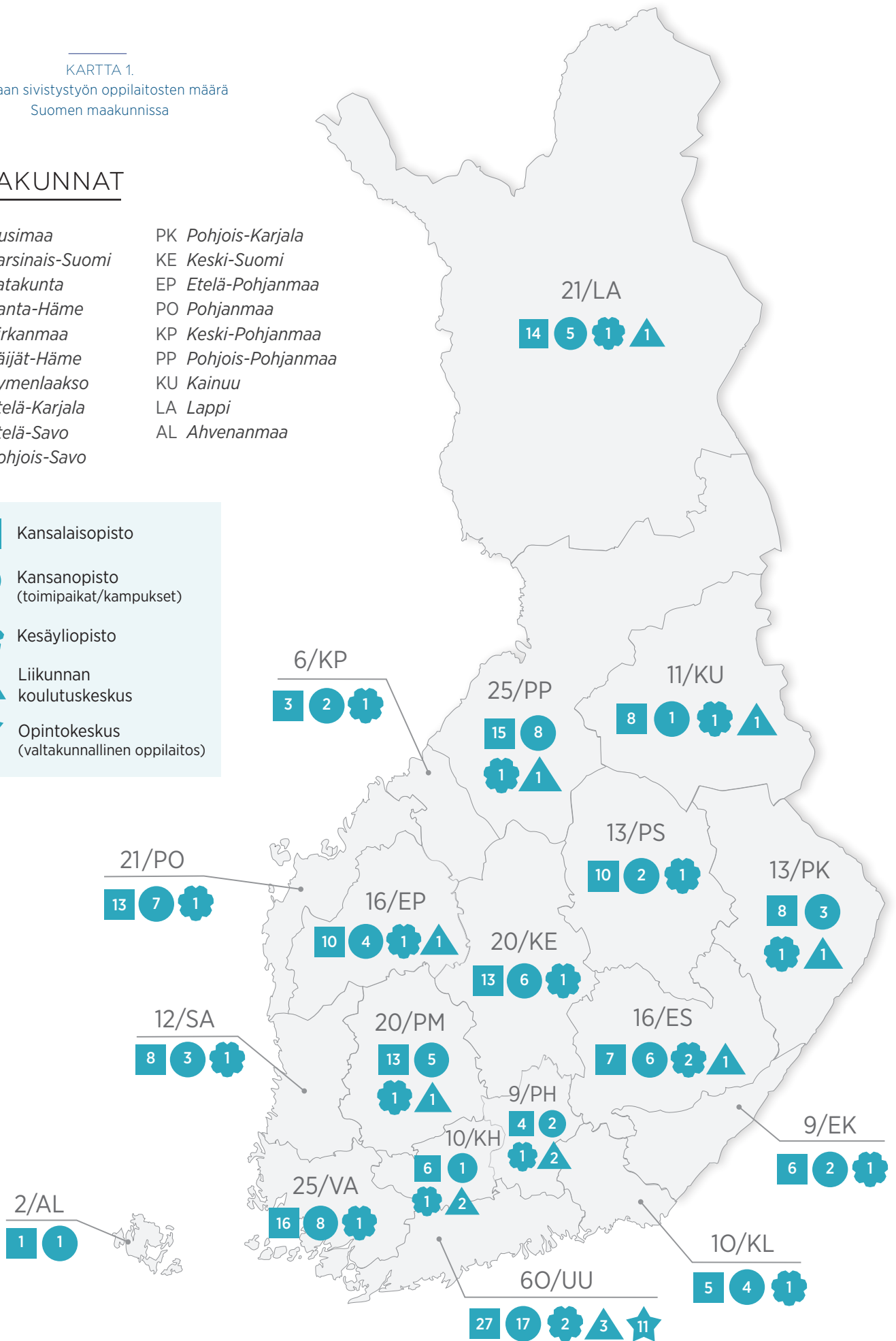
KARTTA 1.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten määrä
Suomen maakunnissa

MAAKUNNAT

UU <i>Uusimaa</i>	PK <i>Pohjois-Karjala</i>
VA <i>Varsinais-Suomi</i>	KE <i>Keski-Suomi</i>
SA <i>Satakunta</i>	EP <i>Etelä-Pohjanmaa</i>
KH <i>Kanta-Häme</i>	PO <i>Pohjanmaa</i>
PM <i>Pirkanmaa</i>	KP <i>Keski-Pohjanmaa</i>
PH <i>Päijät-Häme</i>	PP <i>Pohjois-Pohjanmaa</i>
KL <i>Kymenlaakso</i>	KU <i>Kainuu</i>
EK <i>Etelä-Karjala</i>	LA <i>Lappi</i>
ES <i>Etelä-Savo</i>	AL <i>Ahvenanmaa</i>
PS <i>Pohjois-Savo</i>	

- Kansalaisopisto
- Kansanopisto (toimipaikat/kampukset)
- Kesäyliopisto
- Liikunnan koulutuskeskus
- Opintokeskus (valtakunnallinen oppilaitos)

2.

TUTKINTOON JOHTAMATON AIKUISKOULUTUS

Vuonna 2012 koko Suomen tutkintoon johtamattomassa aikuiskoulutuksessa oli 2,2 miljoonaa osallistujaa, joista 1,7 miljoonaa vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa.

TUONA VUONNA tutkintoon johtamattoman aikuiskoulutuksen opetustunteja pidettiin kaikkiaan 5,5 miljoonaa.⁶ Niistä 2,9 miljoonaa tuntia järjestettiin vapaana sivistystyönä, minkä lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat järjestäneet myös muuta tutkintoon johtamatonta aikuiskoulutusta: ammatillista lisäkoulutusta, työvoimapolitiittista koulutusta, työnantajan tilaamaa koulutusta, avointa ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opetusta sekä muuta koulutusta.

Alla esitellään tarkemmin vapaan sivistystyön oppilaitosten tutkintoon johtamatonta aikuiskoulutusta. Suurin osa siitä on vapaan sivistystyön tapaan opetushallinnon alaista koulutusta. Poikkeuksen tekee mm. työ- ja elinkeinoministeriön rahoittama työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus. Taulukkoon 3 on koottu vapaan sivistystyön oppilaitosten tuottamat opetustunnit vuonna 2012. Mukana ei ole alle kuusi tuntia kestäneen koulutuksen tai lapsille ja nuorille suunnatun koulutuksen (taiteen perusopetus) tietoja.

TAULUKKO 3.

Tutkintoon johtamattoman aikuiskoulutuksen opetustunnit (vähintään 6 tuntia kestävä koulutus) koulutussektoreittain vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa v. 2012⁷.

Koulutussektori	Kansalaisopisto, opetustunteja	Kansanopisto, opetustunteja	Kesäyliopisto, opetustunteja	Liikunnan koulutuskeskus, opetustunteja	Opintokeskus, opetustunteja	YHTEENSÄ opetustunteja
Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus	2 028 329	508 271	50 568	109 248	226 462	2 922 878
Ammatillinen lisäkoulutus, ei oppisopimus	1 721 *)	11 699	506	10 502	14 726	39 154
Ammatillinen lisäkoulutus, oppisopimus	52 *)	15	1 261	464	-	1 792
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	55 509	19 312	1 659	-	930	77 410
Työnantajan tilaama koulutus	10 711	745	1 956	2 828	-	16 240
Avoin ammattikorkeakouluopetus	-	205	2 199	-	-	2 404
Avoin yliopisto-opetus	7 774	14 360	47 669	77	-	69 880
Muu koulutus	16 217	2 071	4 238	4 174	647	27 347

*) Kansalaisopisto voi tuottaa ammatillista lisäkoulutusta sellaiselle organisaatiolle, jolla on lisäkoulutuksen järjestämislupa

6 Oppilaitosten aikuiskoulutus 2012. Suomen virallinen tilasto. Koulutus 2013.

7 Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten aikuiskoulutus [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-4535.

Kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen yhteenlasketuista tutkintoon johtamattoman aikuiskoulutuksen opetustunneista 93 prosenttia oli vapaata sivistystyötä, runsas kaksi prosenttia avointa yliopistokoulutusta ja vajaa kaksi prosenttia työvoimapolitiittista koulutusta.

Vapaana sivistystyönä järjestettyä koulutusta tarkastellaan luvussa 2.1, **avointa yliopistokoulutusta** luvussa 2.2. ja **työvoimapolitiittista aikuiskoulutuksen** tarkempi kuvaus on luvussa 2.3. Tutkintoon johtamatonta **ammattillista lisäkoulutusta** käsitellään ammattikoulutuksen yhteydessä luvussa 5.3.

Työnantajan tilaamassa koulutuksessa suurimmat opetustuntimäärät olivat kansalaisopistoissa, lähes 11 000 tuntia. Näistä merkittävä osa lienee kuntien tilaamaa koulutusta. Liikunnan koulutuskeskuksissa järjestettiin työnantajan tilaamaa koulutusta 2 800 tuntia ja kesäyliopistoissa lähes 2 000 tuntia. Vapaassa sivistystyössä toteutetussa työnantajan tilaamassa koulutuksessa

suurimmat ainealueet olivat liikunta ja urheilu runsaalla 3 000 tunnilla, suomen kieli 2 400 tunnilla ja tietotekniikan hyväksikäyttö 2 200 tunnilla.

Muun koulutuksen runsas 27 000 opetustuntia sisältää mm. maksupalvelu- ja ostopalvelukoulutusta sekä EU-koulutusta.

Tutkintoon johtamattoman aikuiskoulutuksen ainealueiden suurimmat opetustuntimäärät on kerätty taulukkoon 4 oppilaitosmuodoittain. Siihen on myös laskettu kunkin ainealueen tuntimäärän osuus oppilaitosmuodon koko opetustuntimäärästä. Taulukosta näkyy oppilaitosmuotojen erikoistuminen tiettyihin ainealueisiin. Siitä ilmenee myös, että kielten opetus on keskeinen alue sekä kansalaisopistoissa, kansanopistoissa että kesäyliopistoissa. Selvästi eniten opetustunteja on suomen kielen opetuksessa, joka käytännössä on maahanmuuttajille vapaana sivistystyönä ja työvoimapolitiittisena koulutuksena järjestettyä koulutusta.

TAULUKKO 4.

Oppilaitosmuotojen suurimmat opetustuntimäärät saaneet ainealueet ja niiden osuudet oppilaitosmuodon kokonaistuntimäärästä tutkintoon johtamattomassa aikuiskoulutuksessa v. 2012

Kansalaisopistot	Opetustunnit	Osuus oppilaitosmuodon kokotuntimäärästä, %
Käsi- ja taideteollisuus ja käden taidot	469 442	22
Musiikki	400 260	19
Kielet *)	352 296	17
Kansanopistot	Opetustunnit	Osuus oppilaitosmuodon kokotuntimäärästä, %
Kielet *)	91 179	18
Musiikki	52 505	9
Kuvataide	46 372	8
Kesäyliopistot	Opetustunnit	Osuus oppilaitosmuodon kokotuntimäärästä, %
Kielet *)	17 323	34
Opetus- ja kasvatustyö ja psykologia	17 323	16
Terveysala	5 532	5
Liikunnan koulutuskeskukset	Opetustunnit	Osuus oppilaitosmuodon kokotuntimäärästä, %
Liikunta ja urheilu	120 798	95
Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutus	4 084	3
Opintokeskukset	Opetustunnit	Osuus oppilaitosmuodon kokotuntimäärästä, %
Kansalais- ja järjestötoiminta	41 225	17
Teatteri ja tanssi	27 203	11
Käsi- ja taideteollisuus ja käden taidot	25 054	10

*) Kielen opetustuntien jakautuminen:

Kansalaisopiston kielen opetustunneista englantia 27 %, espanjaa 14 %, suomea 13 %

Kansanopiston kielen opetustunneista suomea 60 %, englantia 21 %, ruotsia 10 %.

Kesäyliopiston kielen opetustunneista suomea 40 %, englantia 24 %, ruotsia 12 %

2.1 VAPAANA SIVISTYSTYÖNÄ JÄRJESTETTY KOULUTUS

Vapaan sivistystyön opinnot ovat yleissivistäviä, har-
rastustavoitteisia ja yhteiskunnallisia opintoja. Opiskelu
vaihtelee lyhyt- ja intensiivikursseista lukuvuoden
pituisiin opintoihin ja sivutoimisista ja osa-aikaisista
päätoimisiin. Koulutus ei ole tutkintotavoitteista eikä
sen sisältöjä säädelä lainsäädännössä. Koulutuksen
järjestämistä säädelään lailla vapaasta sivistystyöstä.

Valtionosuus on 57–65 (70) prosenttia oppilaitosmuodon
määriteltyyn yksikköhintaan perustuvista kustannuksista.

TILASTOKESKUKSEN koulutustilaston⁸ mukaan vuonna
2012 vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen 2,9
miljoonaa opetustuntia jakautuvat oppilaitosmuotojen
kesken seuraavan taulukon mukaan:

TAULUKKO 5.

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen opetustunnit vapaan sivistystyön
oppilaitosmuodoissa v. 2012 ja oppilaitosmuotojen prosenttiosuudet opetustuntien kokonaismäärästä.

Kansalaisopisto	Kansanopisto	Kesäyliopisto	Liikunnan koulutus- keskus	Opintokeskus	YHTEENSÄ
2 028 329	508 271	50 568	109 248	226 462	2 922 878
69 %	17 %	2 %	4 %	8 %	100 %

Vapaa sivistystyö muodostaa yli 90 prosenttia kaikista
kansalaisopistojen ja opintokeskusten tuottamista opetus-
tunneista. Kansanopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa
ja kesäyliopistoissa vapaan sivistystyön osuus on lähellä
50 prosenttia oppilaitosmuodon kaikista opetustunneista.

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen suurim-
mat opetustuntien kokonaismäärät annettiin käden
taitojen, musiikin, ja liikunnan sisältöalueilla (taulukko 6).

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen koulu-
tus- ja osallistujamäärissä havaitaan hienoista nousua
vuodesta 2010 vuoteen 2012⁹ huolimatta rakenteelli-
sista tai valtionosuuksiin kohdistuneista toimenpiteistä
(taulukko 7). Erityisesti kesäyliopistojen kohdalla nousu
on merkittävä. Opintokeskusten kohdalla taulukossa
näkyvä nousu johtuu pääasiassa siitä, että Agricola-
opintokeskuksen tiedot puuttuvat vuosilta 2010 ja 2011,
mutta ovat mukana vuoden 2012 tiedoissa.

TAULUKKO 6.

Vapaana sivistystyönä järjestetyn aikuiskoulutuksen suurimmat opetustuntimäärät
(yli 100 000 tuntia) sisältöalueittain v. 2012².

Sisältö	Opetustunnit
Käsi- ja taideteollisuus ja käden taidot	521 462
Musiikki	472 133
Liikunta ja urheilu	413 733
Kuvataide	254 611
Teatteri ja tanssi	167 836
Englanti	121 702
Suomi	113 609

8 Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten aikuiskoulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4535.

9 Vapaan sivistystyönä järjestettyyn koulutukseen osallistuneet. Opetushallinnon tilastotietokanta Vipunen.

TAULUKKO 7.

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen koulutus- ja osallistujamäärien kehitys 2010–2012 (vähintään 6 tuntia kestänyt koulutus)

Oppilaitosmuoto	2010		2011		2012		Lisäys/vähennys, %	
	Koulutuksia	Osallistujia	Koulutuksia	Osallistujia	Koulutuksia	Osallistujia	Koulutuksia	Osallistujia
Kansalaisopistot	78 899	1 125 926	79 564	1 144 809	79 857	1 140 455	+1	+1
Kansanopistot	5 930	137 874	6 087	135 218	5 741	138 751	-3	+1
Kesäyliopistot	1 555	45 740	1 720	52 256	1 802	53 008	+16	+16
Opintokeskukset	9 957	236 793	10 166	233 288	10 977	257 897	+10	+9
Yhteensä	96 341	1 546 333	97 537	1 565 571	98 377	1 590 111	+2	+3

Seuraavassa tarkastellaan vapaan sivistystyön oppilaitosten vapaan sivistystyön koulutusta sekä kokonaisuutena että maakuntatasolla pääasiassa osallistujamäärien valossa. Tarkasteluvuodeksi on otettu vuosi 2011, jota koskevat osallistujatiedot olivat haettavissa Vipusesta maakunnittain¹⁰. Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestivät tuona vuonna vapaana sivistystyönä

kaikkiaan 105 000 vähintään kuusi tuntia kestävä koulutusta. Koulutusten ja osallistujien sekä oppilaitosten ja niiden ylläpitäjien maakuntakohtainen jakautuminen esitetään taulukossa 8. Tässä opintokeskuksia koskevat tiedot¹¹ on erotettu Uudenmaan tiedoista, koska ne kattavat opintokeskusten koko maan alueella järjestetyt koulutukset.

TAULUKKO 8.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten sekä vapaana sivistystyönä järjestettyjen koulutusten ja niihin osallistuneiden lukumäärät maakunnittain v. 2011 (vähintään 6 tuntia kestävä koulutus).

Maakunta	Ylläpitäjät, Ikm.	Oppilaitokset, Ikm.	Koulutukset, kurssit, Ikm.	Osallistujat, Ikm
Uusimaa	42	44	23 238	332 084
Varsinais-Suomi	21	23	5 558	93 889
Satakunta	14	14	4 189	55 191
Kanta-Häme	9	9	2 805	49 759
Pirkanmaa	26	26	8 610	127 124
Päijät-Häme	8	8	3 757	64 435
Kymenlaakso	9	9	2 655	38 657
Etelä-Karjala	9	9	1 957	31 486
Etelä-Savo	16	16	3 601	57 075
Pohjois-Savo	14	14	4 588	64 651
Pohjois-Karjala	12	12	4 134	51 677
Keski-Suomi	22	22	5 395	92 341
Etelä-Pohjanmaa	16	16	4 939	85 717
Pohjanmaa	19	21	4 565	72 991
Keski-Pohjanmaa	6	6	1 085	15 604
Pohjois-Pohjanmaa	23	23	7 080	111 355
Kainuu	12	12	2 272	38 217
Lappi	22	23	4 427	59 513
Ahvenanmaa	2	2	387	5 189
Yhteensä	302	309	94 250	1 446 955
Opintokeskukset	11	11	10 166	233 288
Vapaa sivistystyö YHTEENSÄ	312	320	104 411	1 680 243

¹⁰ Opetushallinnon tilastotietokanta Vipunen

¹¹ Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit

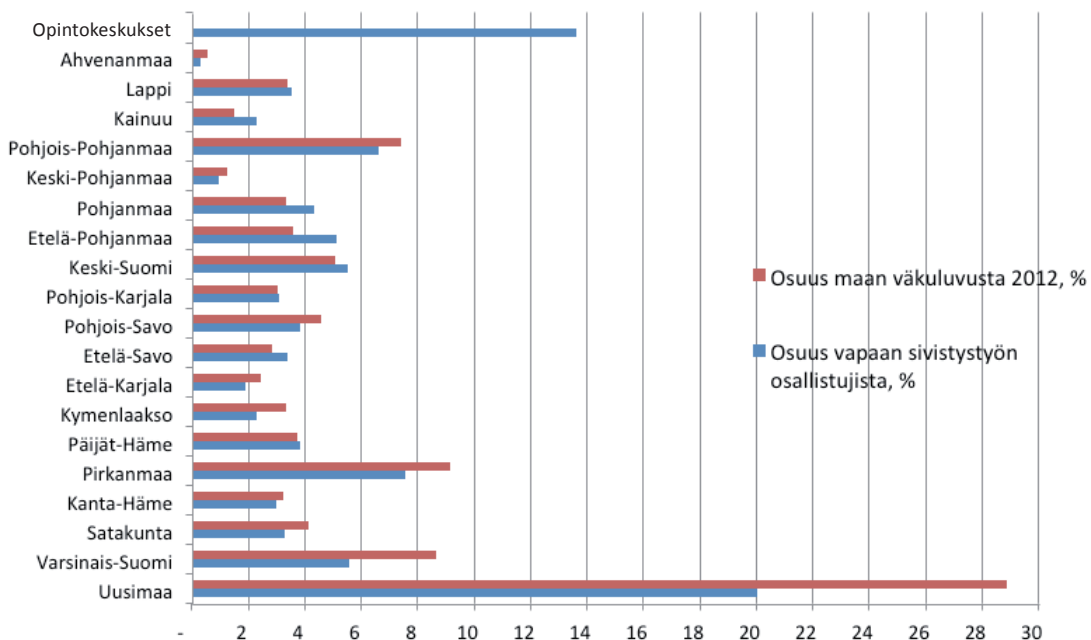
Vapaan sivistystyön oppilaitoksista 14 prosenttia sijaitsi Uudellamaalla. Joukossa oli suuria oppilaitoksia. Vapaan sivistystyön osallistujista 23 prosenttia opiskeli täällä. Toiseksi eniten oppilaitoksia ja osallistujia oli Pirkanmaalla, jossa kummankin osuus valtakunnan kokonaisluvusta oli noin 9 prosenttia. Päijät-Hämeessä maakunnan neljässä vapaan sivistystyön oppilaitoksessa oli runsaat 64 000 osallistujaa, joka oli oppilaitosten määrään suhteutettuna maan suurin luku. Vähiten oppilaitoksia ja osallistujia oli Ahvenanmaan maakunnassa, jossa on yksi kansanopisto ja yksi kansalaisopisto. Keskimääräinen osallistujaluku koulutusta kohti vaihtelee 13 ja 18 osallistujan välillä maakunnissa. Opintokeskusten koulutuksissa keskiosallistujaluku oli 23.

Maakuntien välisessä vertailussa verrattiin alueen osuutta kaikista vapaan sivistystyön osallistujista ja

alueen osuutta maan väkiluvusta. Kuviossa 1 nähdään, että Etelä-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla ja Kainuussa sekä Etelä-Savossa vapaan sivistystyön osallistujien osuus on väestön osuutta suurempi. Tämä voidaan tulkita erityiseksi aktiivisuudeksi osallistua vapaan sivistystyön opintoihin. Myös Keski-Suomen ja Lapin maakunnissa vapaan sivistystyön osallistujien osuus on väestön osuutta suurempi. Pohjois-Karjalassa ja Päijät-Hämeessä osallistujien ja väestön osuudet ovat samat. Muissa maakunnissa väestön osuus on vapaan sivistystyön osallistujien osuutta suurempi. Erityisen suuri ero oli Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa sekä Pirkanmaalla. Kuvioista näkyy myös, että vapaan sivistystyön vähintään 6 tuntia kestäneen koulutuksen kaikista osallistujista lähes 14 prosenttia opiskeli opintokeskusten eri puolilla Suomea järjestämissä koulutuksissa (joita ei ole tilastoitu alueittain).

KUVIO 1.

Maakuntien osuudet maan väestön ja vapaan sivistystyön osallistujien määrästä v. 2011¹² ja v. 2012¹³ sekä opintokeskusten osuus vapaan sivistystyön osallistujista samana vuonna.

12 Opetushallinnon tilastotietokanta Vipunen

13 Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379.

Kansanopistojen erityispiirre ovat vapaan sivistystyön **pitkät linjat**, joilla opiskellaan päätoimisesti syksystä kevääseen. Taulukkoon 9 on koottu kansanopistojen määrät ja niiden pitkien linjojen opiskelijamäärät maakunnittain. Kaikissa maakunnissa on vuonna 2012 ollut tarjolla kansanopiston pitkien linjojen opintoja. Kansanopistojen on Uudellamaalla 17 ja pitkien linjojen

opiskelijamäärä on siellä korkea. Pohjois-Pohjanmaalla on opistojen lukumäärä seuraavaksi suurin, 12 kappaletta, mutta siellä opistojen vapaan sivistystyön linjojen opiskelijamäärät ovat suhteellisen pienet. Suurin keskimääräinen opiskelijamäärä oli 120 (Keski-Suomi), pienin seitsemän (Kainuu).

TAULUKKO 9.

Kansanopistojen vapaan sivistystyön pitkien linjojen opiskelijat v. 2011¹⁴.
Luvut sisältyvät vapaan sivistystyönä järjestetyn koulutuksen osallistujatilastoihin.

Maakunta	Kansanopistojen toimipaikkoja	Opiskelijoita	Keskimääräinen opiskelijamäärä /opisto
Uusimaa	17	1 690	99
Varsinais-Suomi	6	519	87
Satakunta	3	164	55
Kanta-Häme	1	82	82
Pirkanmaa	5	336	67
Päijät-Häme	2	210	105
Kymenlaakso	4	272	68
Etelä-Karjala	2	159	80
Etelä-Savo	6	261	44
Pohjois-Savo	2	35	18
Pohjois-Karjala	3	255	85
Keski-Suomi	6	719	120
Etelä-Pohjanmaa	4	338	85
Pohjanmaa	6	375	63
Keski-Pohjanmaa	2	55	28
Pohjois-Pohjanmaa	12	363	30
Kainuu	1	7	7
Lappi	5	240	48
Ahvenanmaa	1	43	43
yhteensä	88	6 123	70

Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät myös merkittävän määrän alle 6 tuntia kestäviä koulutuksia, jotka eivät näy Tilastokeskuksen avoimissa koulutustilastoissa. Mm. opintokeskusten alle 6 tuntia kestävä koulutuksen mukaanotto kasvattaa opintokeskusten opetustuntien määrää merkittävästi ja kaksinkertaistaa koulutuksen osallistujamäärän – tieto löytyy opintokeskusten omista tilastoista. Opintokeskuksille erityinen työmuoto ovat myös opintokerhot, joista OPH kerää tiedot. Taulukossa 10 näkyvät opintokeskusten opintokerhojen lukumäärät ja osallistujaluvut vuodelta 2012.

TAULUKKO 10.

Opintokeskusten opintokerhot v. 2012¹⁵

Oppilaitoksia	11
Opintokerhoja	7601
Osallistujia	142 494

14 Suomen Kansanopistoyhdistyksen tilastot 2012

15 Opetushallituksen opintokeskusraportit 2012

2.2

AVOIMEN YLIOPISTON OPINNOT

Avointa yliopisto-opetusta tarjoavat kaikki suomalaiset yliopistot. Opintoihin voi osallistua iästä, pohjakoulutuksesta tai tavoitteista riippumatta. Koulutuksesta vastaavat yliopistojen tiedekunnat. Koulutus järjestetään usein yliopiston oman täydennyskoulutusyksikön kanssa tai jonkin muun yhteistyöoppilaitoksen kanssa. Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät avointa yliopisto-opetusta yhteistyössä yhden tai useamman yliopiston tiedekunnan kanssa. Yhteistyövalintoja on ohjannut enemmän oppiainevalikoima kuin esimerkiksi alueellinen läheisyys.

Kesäyliopistoissa avoimen yliopiston opettajat ovat yliopiston opettajia. Kansanopistoissa avoin yliopistokoulutus on nivottu osaksi pitkien linjojen opintoja, joiden aikana opiskelijalla on näin mahdollisuus suorittaa yksi tai

useampi yliopistollinen arvosana. Siellä pääosa avoimen yliopistokoulutuksen opettajista kuuluu opiston henkilökuntaan. Kansalaisopistoissa avoimen yliopiston kursseja taas järjestetään paljon monimuoto-opintoina, jolloin opistossa toimii opinto-ohjaajan vetämä vertaisryhmä.

Avointa yliopistokoulutusta järjestettiin v. 2012 kaikissa kesäyliopistoissa sekä monissa kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa. Liikunnan koulutuskeskuksissa toiminta oli vähäistä. Kesäyliopistot järjestivät lähes 48 000 tuntia, kansanopistot yli 14 000 tuntia ja kansalaisopistot lähes 8 000 tuntia. Opetuksen, kasvatuksen ja psykologian sisältöalueella annettiin selvästi suurin määrä opetustunteja tällä alueella, 14 000. Oikeuskäytännön ja oikeustieteen tunteja oli 4 000, liiketalouden ja kaupan tunteja 3 500 ja englannin opetustunteja 3 200.

TAULUKKO 11.

Avoimen yliopisto-opetuksen opetustuntien määrät vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012.

Kansalaisopisto, opetustunteja	Kansanopisto, opetustunteja	Kesäyliopisto, opetustunteja	Liikunnan koulutuskeskus, opetustunteja	Opintokeskus, opetustunteja	Opetustunteja yhteensä
7 774	14 360	47 669	77	-	69 880

Myös avoimen yliopistokoulutuksen opiskelijamäärien osuudet noudattavat opetustuntien jakoa: eniten opiskelijoita oli kesäyliopistoissa, seuraavaksi eniten kansanopistoissa ja vähiten kansalaisopistoissa¹⁶. Osa vapaan sivistystyön oppilaitosten avoimen yliopisto-opetuksen osallistujista oli korkeakouluissa kirjoilla olevia opiskelijoita, esimerkiksi kesäyliopistojen avoi-

men yliopiston opiskelijoista 28 prosenttia. Taulukosta näkyy, että vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus avoimen yliopiston opiskelijoiden määrästä on vähentynyt kuusi prosenttiyksikköä vuodesta 2010 vuoteen 2013¹⁷. Kesäyliopistoissa lasku on kuitenkin huomattavasti loivempaa kuin kansalaisopistoissa tai kansanopistoissa.

¹⁶ Avoimeen yliopisto-opetukseen osallistuneet. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.

¹⁷ Selvitys kesäyliopistojen toiminnasta vuonna 2012, -ISSN 1796-3087

TAULUKKO 12.

Avoimen yliopistokoulutuksen opiskelijamäärät vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja niiden osuus avoimen yliopiston kokonaisopiskelijamäärästä v. 2010–2013¹⁸

	Kansalaisopistot, opiskelijoita	Kansanopistot, opiskelijoita	Kesäyliopistot, opiskelijoita	Vapaan sivistys- työn oppilaitok- set, opiskelijoita, yht.	Avoim yliopisto- opetus, opiskeli- joita, yht.	Vapaan sivistys- työn oppilaitosten osuus, %
2010	5 430	7 801	17 820	31 051	114 452	27
2011	5 208	7 777	17 047	30 032	123 016	24
2012	5 026	6 626	17 149	28 801	124 496	23
2013	3 755	4 694	15 184	23 633	111 807	21

TAULUKKO 13

Eniten opiskelijoita keränneet tiedekunnat vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetyssä avoimessa yliopistokoulutuksessa v. 2012

	Kansalaisopistot, opiskelijoita	Kansanopistot, opiskelijoita	Kesäyliopistot, opiskelijoita	Vapaan sivistys- työn oppilaitok- set, opiskelijoita yht.	Osuus opiskeli- joista, %
Humanistinen koulutus	733	2 278	5 480	8 491	30
Kasvatustieteiden koulutus	2 207	576	1 415	4 198	15
Yhteiskuntatieteiden koulutus	489	653	2 275	3 417	12
Terveystieteiden koulutus	51	324	2 357	2 732	10
Kauppatieteiden koulutus	21	17	2 476	2 514	9

Humanistiset tieteet keräsivät selvästi eniten vapaan sivistystyön oppilaitosten avoimen yliopistokoulutuksen opiskelijoita vuonna 2012 (taulukko 13).¹⁹ Toiseksi eniten opiskelijoita oli kasvatustieteellisten tiedekuntien tarjoamassa avoimessa yliopistokoulutuksessa ja kolmanneksi eniten yhteiskuntatieteiden koulutuksessa. Seuraavina tulivat terveys- ja kauppatieteet. Kesäyliopistoissa ja kansanopistoissa oli opiskelijoita selvästi eniten humanistisissa opinnoissa, kansalaisopistoissa taas kasvatustieteissä. Taulukkoon on otettu viisi eniten opiskelijoita kerännyttä avoimen yliopiston opetusalaan vuonna 2012.

Suomen Kesäyliopistot ry:n tilastosta näkyy, että kesäyliopistoissa järjestettiin vuonna 2012 avointa yliopisto-opetusta 47 700 opetustuntia ja siinä oli 34 600 osallistujaa. Kesäyliopistojen avoimen yliopisto-opetuksen määrään vaikuttaa alueella toimivan yliopiston avoimen yliopiston tarjonta.

Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen opetustuntimäärä oli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa hyvin vähäinen. Eniten sitä oli kesäyliopistoissa. Suurin tuntimäärä annettiin liiketalouden ja kaupan ainealueella (520 tuntia).²⁰

¹⁸ Avoimeen yliopisto-opetukseen osallistuneet. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.

¹⁹ Selvitys kesäyliopistojen toiminnasta vuonna 2012, -ISSN 1796-3087

²⁰ Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten aikuiskoulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4535.

TAULUKKO 14

Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen opetustuntien määrät vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012.

Kansalaisopisto, opetustunteja	Kansanopisto, opetustunteja	Kesäyliopisto, opetustunteja	Liikunnan koulutuskeskus, opetustunteja	Opintokeskus, opetustunteja	Opetustunteja yhteensä
-	205	2 199	-	-	2 404

Ikäihmisten yliopisto

Ikäihmisten tai ikääntyvien yliopisto on avoimen yliopiston erityismuoto, jota järjestävät avoimet yliopistot ja kesäyliopistot itse ja yhteistyössä vapaan sivistystyön muiden oppilaitosten kanssa. Toimintamuotoja ovat yleisluennot, kurssit ja ekskursiot. Opiskelemaan voi tulla kuka tahansa, ikäraja ei ole. Tavoitteena on tukea ikääntyneiden ihmisten elämänlaatua ja toimintakykyä elinikäisen oppimisen keinoin.

Runsaat puolet kesäyliopistoista järjesti ikäihmisten yliopiston opintoja v. 2012. Osallistujia oli kesäyliopistoissa runsaat 13 000, yksittäisiä opiskelijoita vajaa 4 300. Kansalaisopistoista noin viidennes ja yksi kansanopisto oli mukana ikäihmisten yliopistotoiminnassa. Osallistajat tilastoidaan vapaan sivistystyön osallistujiksi eikä tietoja ole saatavissa erikseen. Ikääntyvien yliopiston toiminta on pienimuotoista, mutta sen merkitys on yliopistollisen tiedon tuomisessa ikäihmisten olottuville. Pitkälle verkottuneessa toiminnassa käytetään myös videoyhteyksiä luentojen välittämisessä useaan paikkaan.

TAULUKKO 15.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen opetustunnit vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012²¹.

Kansalaisopisto, opetustunteja	Kansanopisto, opetustunteja	Kesäyliopisto, opetustunteja	Liikunnan koulutuskeskus, opetustunteja	Opintokeskus, opetustunteja	Vapaan sivistystyön oppilaitokset, opetustunteja yhteensä	Kaikki oppilaitokset, opetustunteja yhteensä	Vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus, %
55 509	19 312	1 659	-	930	77 410	1 174 666	6,6

2.3 TYÖVOIMAPOLIITTINEN AIKUISKOULUTUS

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen tavoitteena on parantaa osallistujien työhön sijoittumisedellytyksiä. Se on työ- ja elinkeinohallinnon rahoittamaa koulutusta, joka on opiskelijoille maksutonta. Sitä järjestivät kaikki vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta v. 2012, mutta opetustuntimäärissä oli suuret erot.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetyn työvoimapoliittisen koulutuksen sisällöstä puolet, yli 39 000 tuntia, oli suomen kielen koulutusta, siis maahanmuuttajille suunnattua kielikoulutusta. Muita sisältöjä olivat mm. opetus- ja kasvatustieteiden, tietokoneen hyväksikäyttö, kulttuurikoulutus, liiketalous ja kauppa. Liikunnan koulutuskeskukset eivät järjestäneet työvoimapoliittista koulutusta.²¹

²¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten aikuiskoulutus [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-4535.

3.

AMMATTIKOULUTUS

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetään myös ammatillista peruskoulutusta ja ammatillista lisäkoulutusta. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämistä säätelevät lait ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.

AMMATILLINEN peruskoulutus on toisen asteen perustutkintoihin johtavaa koulutusta. Ammatillinen peruskoulutus voi olla opetussuunnitelma-perusteista koulutusta tai näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Kaikkien perustutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa. Näyttötutkinnon voi suorittaa myös ilman siihen valmistavaa koulutusta osoittamalla ammattitaidon saavuttamisen edellyttämät tiedot ja taidot näyttökokein.

Ammatillinen lisäkoulutus on aikuisille suunnattua ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta. Nämä tutkinnot suoritetaan näyttökokein. Niissä osoitettavan ammattitaidon voi hankkia esim. koulutuksessa, työelämässä tai harrastuksissa.

Ammatillista koulutusta järjestetään sekä *oppilaitosmuotoisena* koulutuksena että *oppisopimuskoulutuksena*. Oppisopimuskoulutus on työvaltainen opiskelumuoto, jossa suurin osa ammattitaidosta hankitaan työpaikalla ja koulutusta täydennetään tietopuolisilla opinnoilla yleensä jossakin oppilaitoksessa. OPH:n käyttämä ammattikoulutuksen luokitus on taulukossa 16.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetään ammatillista peruskoulutusta sekä *opetussuunnitelma-perusteisena* että *näyttötutkintoon valmistavana*. Sekä näyttötutkintoon valmistava peruskoulutus että lisäkoulutus voivat olla oppilaitosmuotoista tai oppisopimusmuotoista.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä ammatillinen isäkoulutus voi myös olla oppilaitos- tai oppisopimusmuotoista. Lisäkoulutuksesta osa on tutkintoon johtavaa ja osa tutkintoon johtamatonta. Lisäksi voidaan järjestää valmistavaa ja valmentavaa koulutusta.

Kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa opiskeltiin 12 ammatilliseen perustutkintoon, 23 ammattitutkintoon ja yhdeksään erikoisammattitutkintoon vuonna 2012.²² Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat ammattikoulutuksessaan erikoistuneet tiettyihin aloihin, mutta tutkintojen kirjo on niitä monialaisempi (taulukko 17).

22 Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 16.10.2014

TAULUKKO 16.

Ammattikoulutuksen luokitus, OPH

AMMATTIKOULUTUS

Ammatillinen peruskoulutus				
Oppilaitosmuotoinen koulutus			Oppisopimusmuotoinen koulutus	
Ohjaavat ja valmistavat koulutukset	Ammatillinen perustutkinto ammatillisena peruskoulutuksena	Ammatillinen perustutkinto näyttötutkintona	Ammatillinen perustutkinto ammatillisena peruskoulutuksena	Ammatillinen perustutkinto näyttötutkintona

Ammatillinen lisäkoulutus			
Oppilaitosmuotoinen koulutus		Oppisopimusmuotoinen koulutus	
Ammatti- ja erikoisammattitutkinto näyttötutkintona	Tutkintoon johtamaton koulutus	Ammatti- ja erikoisammattitutkinto näyttötutkintona	Tutkintoon johtamaton koulutus

TAULUKKO 17.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelleiden tavoitteena olleet ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot v. 2012.

Perustutkinnot	Ammattitutkinnot	Erikoisammattitutkinnot
Artesaani, käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto	Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto: media-assistentin ammattitutkinto	Golfkenttämasterin erikoisammattitutkinto
Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto	Digitaalipainajan ammattitutkinto	Johdamisen erikoisammattitutkinto
Kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto	Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto	Kehitysvamma-alan erikoisammattitutkinto
Lapsi- ja perhetyön perustutkinto	Hierojan ammattitutkinto	Liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto
Liikunnanohjauksen perustutkinto: liikunnanohjaaja	Kehitysvamma-alan ammattitutkinto	Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto
Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto	Kotityöpalvelujen ammattitutkinto	Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto
Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto	Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto	Valmentajan erikoisammattitutkinto
Matkailualan perustutkinto	Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto	Vanhustyön erikoisammattitutkinto
Merkonomi, liiketalouden perustutkinto	Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto	Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto: yrittäjän erikoisammattitutkinto
Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto: nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja	Liikunnan ammattitutkinto: aikuisliikunnan ammattitutkinto	
Tanssialan perustutkinto: tanssija	Liikuntapaikkojenhoitajan ammattitutkinto	
Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto	Matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkinto	
	Perhepäivähoitajan ammattitutkinto	
	Päihdetyön ammattitutkinto	
	Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto	
	Rytmimusiikkituotannon ammattitutkinto	
	Sisustusalan ammattitutkinto, käsi- ja taideteollisuusala	
	Suntion ammattitutkinto	
	Teatterialan ammattitutkinto	
	Tieto- ja viestintäteknikan ammattitutkinto: tietojenkäsittelyn ammattitutkinto	
	Valokuvaajan ammattitutkinto	
	Veneenrakentajan ammattitutkinto, prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka	
	Valmentajan ammattitutkinto	

3.1. OPETUSSUUNNITELMA- PERUSTEINEN AMMATILLINEN KOULUTUS

Opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen koulutus on koulutusta, jolla on valtakunnallisille tutkintojen perusteille pohjautuva opetussuunnitelma (tavoitteet, opintokokonaisuus ja sen laajuus, keskeiset sisällöt, arviointi). Koulutuksessa suoritettavat tutkinnot ovat ammatillisia perustutkintoja, joiden pohjakoulutuksena on peruskoulun oppimäärä.

Oppilaitosmuotoinen opetussuunnitelmaperustainen ammatillinen peruskoulutus on päätoimista oppilaitoksessa tapahtuvaa opiskelua. Kaksikymmentäkolme kansanopistoa ja yhdeksän liikunnan koulutuskeskusta järjesti opetussuunnitelmaperusteista ammatillista peruskoulutusta vuonna 2012. Opiskelijoita oli 2 900,

joista reilut kaksi kolmasosaa kansanopistoissa ja loput liikunnan koulutuskeskuksissa. Eniten opiskelijoita oli Etelä-Savon ja Uudenmaan oppilaitoksissa sekä Lapissa. Kolmen maakunnan alueella ei annettu oppilaitosmuotoista ammatillista peruskoulutusta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.²³

Vapaan sivistystyön oppilaitoksien osuus oli 2,2 prosenttia kaikista oppilaitosmuotoisen opetussuunnitelmaperustaisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista v. 2012.

Vain yksi vapaan sivistystyön oppilaitos järjesti **opetussuunnitelmaperusteista oppisopimusmuotoista koulutusta** v. 2012.

TAULUKKO 18.

Opetussuunnitelmaperustainen oppilaitosmuotoinen ammatillinen peruskoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012, oppilaitosten ja opiskelijoiden määrät

	Kansanopistoja	Opiskelijoita	Liikunnan koulutuskeskuksia	Opiskelijoita	Oppilaitoksia yht.	Opiskelijoita yht.
Uusimaa	3	237	2	175	5	412
Varsinais-Suomi	2	178	-	-	2	178
Satakunta	1	87	-	-	1	87
Kanta-Häme	-	-	-	-	-	-
Pirkanmaa	-	-	1	81	1	81
Päijät-Häme	-	-	2	242	2	242
Kymenlaakso	-	-	-	-	-	-
Etelä-Karjala	1	49	-	-	1	49
Etelä-Savo	4	388	1	75	5	463
Pohjois-Savo	2	128	-	-	2	128
Pohjois-Karjala	1	123	-	-	1	123
Keski-Suomi	2	162	-	-	2	162
Etelä-Pohjanmaa	2	130	1	84	3	214
Pohjanmaa	3	106	-	-	3	106
Keski-Pohjanmaa	2	162	-	-	2	162
Pohjois-Pohjanmaa	2	145	-	-	2	145
Kainuu	-	-	1	50	1	50
Lappi	3	148	1	168	4	316
Ahvenanmaa	-	-	-	-	-	-
yhteensä	28	2 043	9	875	37	2 918

²³ Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 16.10.2014

3.2. NÄYTTÖTUTKINTOON VALMISTAVA AMMATILLINEN KOULUTUS

Näyttötutkintoon tähtäävät henkilöt voivat osallistua siihen valmistavaan koulutukseen hankkiakseen tarvittavaa ammattitaitoa. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalle järjestetään osana koulutusta mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa siten näyttötutkinto. Koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä tutkintojen perusteiden mukaisesti.²⁴

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvan mukaista koulutusta järjestettiin 35 kansanopistossa, 13 liikunnan koulutuskeskuksessa, seitsemässä kesäyliopistossa ja kolmessa opintokeskuksessa v. 2012. Kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten toteuttaman tutkintoon

johtavan ammatillisen lisäkoulutuksen tiedot sisältyvät taulukoiden 18 ja 19 tietoihin. Kesäyliopistot ja opintokeskukset järjestivät ainoastaan tutkintoon johtamatonta ammatillista lisäkoulutusta vuonna 2012. Sitä käsitellään luvussa 5.3.

Oppilaitosmuotoinen näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijalukuihin on tässä laskettu vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ammatilliseen perustutkintoon näyttötutkinnolla tähtäävät ja ammatti- ja erityisammattitutkintoa kohti opiskelevat (tutkintoon johtavaa ammatillista lisäkoulutusta). Heitä oli kaikkiaan 3 500 vuonna 2012. Opiskelijoiden suurimmat maakuntakohtaiset ryhmät koostuivat Pohjois-Pohjanmaalla

TAULUKKO 19.

Oppilaitosmuotoisen näyttötutkintoon valmistava ammatillinen koulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012, oppilaitosten ja opiskelijoiden lukumäärät.

	Kansanopistoja	Opiskelijoita	Liikunnan koulutuskeskuksia	Opiskelijoita	Oppilaitoksia yht.	Opiskelijoita yht.
Uusimaa	3	596	3	76	6	672
Varsinais-Suomi	1	178	-	-	1	178
Satakunta	2	187	-	-	2	187
Kanta-Häme	-	-	1	100	1	100
Pirkanmaa	3	142	1	10	4	152
Päijät-Häme	1	59	2	346	3	405
Kymenlaakso	2	57	-	-	2	57
Etelä-Karjala	1	12	-	-	1	12
Etelä-Savo	3	214	1	33	4	247
Pohjois-Savo	1	73	-	-	1	73
Pohjois-Karjala	2	59	1	129	3	188
Keski-Suomi	3	185	-	-	3	185
Etelä-Pohjanmaa	2	168	1	49	3	217
Pohjanmaa	1	13	-	-	1	13
Keski-Pohjanmaa	2	172	-	-	2	172
Pohjois-Pohjanmaa	5	383	1	27	6	410
Kainuu			1	82	1	82
Lappi	3	111	1	55	4	166
Ahvenanmaa	-	-	-	-	-	-
yhteensä	35	2 609	13	907	48	3 516

24 OPH:n verkkosivut, haettu 23.10.2014.

kansanopistoissa opiskelevista ja Päijät-Hämeessä liikunnan koulutuskeskuksissa opiskelevista. Etelä-Karjalassa ja Pohjanmaalla oli opiskelijoita vähiten, vain vähän toistakymmentä, mutta vain Ahvenanmaalla ei ollut lainkaan tämän kategorian opiskelijoita vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.²⁵

Vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus kaikista oppilaitosmuotoisen näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijoista oli 3 prosenttia vuonna 2012.

Kun lasketaan vapaan sivistystyön osuudet kaikkien oppilaitosten ammatillisen aikuiskoulutuksen opiske-

lijoiden ja suoritettujen tutkintojen määrästä nähdään, että suoritettujen tutkintojen osuudet ovat suuremmat kuin opiskelijamäärien osuudet. Tämä voidaan tulkita niin, että tutkintojen suorittaminen on tehokkaampaa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa kuin oppilaitoksissa keskimääräisesti.

Näyttötutkintoon valmistava oppisopimusmuotoinen koulutus oli keskittynyt kahdelle alueelle: runsas 80 prosenttia oppisopimusopiskelijoista oli Uudenmaan kahdessa kansanopistossa ja runsas 10 prosenttia keskisuomalaisessa kansanopistossa. Tätä koulutusta oli vain viiden oppilaitoksen ohjelmassa.²⁵

TAULUKKO 20.

Oppilaitosmuotoisen näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijoiden ja suoritettujen tutkintojen määrät ja vapaan sivistystyön oppilaitosten osuudet niistä v. 2012²⁶.

	Opiskelijamäärä	Tutkintojen määrä
ammatillinen perustutkinto		
kaikki oppilaitokset	28 759	6 395
vapaan sivistystyön oppilaitokset	603	157
vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus kaikista, %	2,1	2,5
ammattitutkinto		
kaikki oppilaitokset	28 310	7 118
vapaan sivistystyön oppilaitokset	2 713	838
vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus kaikista, %	9,6	11,8
erikoisammattitutkinto		
kaikki oppilaitokset	7 092	1 405
vapaan sivistystyön oppilaitokset	154	60
vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus kaikista, %	2,2	4,3
YHTEENSÄ		
kaikki oppilaitokset	64 161	14 918
vapaan sivistystyön oppilaitokset	3 470	1 055
vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus kaikista, %	5,5	7,1

TAULUKKO 21.

Näyttötutkintoon valmistava oppisopimusmuotoinen koulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012, oppilaitosten ja opiskelijoiden määrät.

	Kansanopistoja	Opiskelijoita	Liikunnan koulutuskeskuksia	Opiskelijoita	Oppilaitoksia yht.	Opiskelijoita yht.
Uusimaa	2	724	-	-	2	724
Päijät-Häme	-	-	1	25	1	25
Etelä-Karjala	1	16	-	-	1	16
Keski-Suomi	1	104	-	-	1	104
yhteensä	4	844	1	25	5	869

25 Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 16.10.2014

26 Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 16.10.2014

3.3. TUTKINTOON JOHTAMATON AMMATILLINEN LISÄKOULUTUS

Kesäyliopistojen, opintokeskusten ja kansalaisopistojen järjestämä ammatillinen lisäkoulutus oli ainoastaan tutkintoon johtamatonta tarkasteluvuonna 2012. Koulutusta järjestettiin seitsemässä kesäyliopistossa ja kolmessa opintokeskuksessa. Tutkintoon johtamatonta lisäkoulutusta järjestettiin tutkintoon johtavan rinnalla myös kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa. Vaikka koulutus ei johda tutkintoon, on se luonteeltaan ammattitaitoa lisäävää ja se toteutetaan järjestäjän tekemän suunnitelman mukaan.

Oppisopimuskoulutukseen liittyvää tutkintoon johtamatonta ammatillista lisäkoulutusta

on vapaan sivistystyön oppilaitoksissa hyvin pienimuotoista. Sitä annettiin kesäyliopistoissa vain runsas 1 000 opetustuntia. Muiden oppilaitosmuotojen osuudet olivat vielä huomattavasti pienemmät. Suurimmat tuntimäärät annettiin sosiaalialan sekä liikunnan ja urheilun alueella, kummassakin vajaat 500 opetustuntia.

TAULUKKO 22.

Tutkintoon johtamattoman ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimukseen liittyvän, opetustunnit vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012.

Kansalaisopisto, opetustunteja	Kansanopisto, opetustunteja	Kesäyliopisto, opetustunteja	Liikunnan koulutuskeskus, opetustunteja	Opintokeskus, opetustunteja	Vapaan sivistystyön oppilaitokset, opetustunteja yhteensä	Kaikki oppilaitokset, opetustunteja yhteensä	Vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus, %
52	15	1 261	464	-	1 792	53 719	3,3

Oppisopimuskoulutukseen liittymätöntä ammatillista lisäkoulutusta järjestettiin lähes 40 000 opetustuntia, niistä suurin osuus opintokeskuksissa ja seuraavaksi suurimmat kansanopistoissa sekä liikunnan koulutuskeskuksissa. Kansalaisopistojen ja kesäyliopistojen osuudet olivat pienet. Suurimmat opetustuntimäärät olivat liikunnassa ja urheilussa, 9 000 tuntia, käsi- ja

taideteollisuudessa ja käden taidoissa 4 700 tuntia ja sosiaalialalla 2 900 opetustuntia.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämästä tutkintoon johtamattomasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta ei ole saatavissa kaikki oppilaitosmuodot kattavia osallistujatietoja eikä tietoja maakunnittain.

TAULUKKO 23.

Tutkintoon johtamattoman ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimukseen liittymättömän, opetustunnit vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2012.

Kansalaisopisto, opetustunteja	Kansanopisto, opetustunteja	Kesäyliopisto, opetustunteja	Liikunnan koulutuskeskus, opetustunteja	Opintokeskus, opetustunteja	Vapaan sivistystyön oppilaitokset, opetustunteja yhteensä	Kaikki oppilaitokset, opetustunteja yhteensä	Vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus, %
1 721	11 699	506	10 502	14 726	39 154	421 834	9,3

4.

YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS

Yleissivistävän koulutuksen järjestäminen on vapaan sivistystyön oppilaitoskentässä ollut kansanopistojen tehtävää. Ne ovat järjestäneet sekä perusopetusta, perusopetuksen lisäopetusta että lukiokoulutusta eri puolilla Suomea.

TÄSSÄ esitettävät tiedot koskevat vuotta 2012. Yleissivistävän koulutuksen järjestämistä säätelevät lait perusopetuksesta ja perusopetuksen lisäopetuksesta sekä lukiolaki.

4.1 PERUSOPETUS

Perusopetus kattaa peruskoulun oppimäärän, vuosiluokat 1–9. Sen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus tuottaa kaikille saman jatko-opintokelpoisuuden ja se on maksutonta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestettävään perusopetukseen voivat hakea 17 vuotta täyttäneet henkilöt, joilla ei ole suomalaista perusopetuksen päättötodistusta.

Perusopetusta järjestettiin 18 kansanopistossa ja yhdessä kansalaisopistossa vuonna 2012. Valtakunnallisesti on koulutukseen osallistunut 728 henkilöä. Etelä-Savossa on ollut suurin osallistujakeskittymä, 228 henkilöä. Perusopetusta järjestäviä vapaan sivistystyön oppilaitoksia ei ollut seitsemässä maakunnassa.²⁷

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestettävän perusopetuksen osallistujista suurin osa lukeutuu maahanmuuttajiin.

4.2.

PERUSOPETUKSEN LISÄOPETUS

Perusopetuksen lisäopetus eli kymppiluokka on tarkoitettu niille peruskoulunsa päättäneille nuorille, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa tai jotka tarvitsevat lisää aikaa tulevaisuutensa suunnitteluun. Kymppiluokalla voi korottaa peruskoulutodistuksen arvosanoja, tutustua työelämään ja eri koulutusvaihtoehtoihin sekä parantaa mahdollisuuksia päästä opiskelemaan. Perusopetuksen lisäopetusta järjestetään myös maahanmuuttajille, jotka voivat opintojen aikana tutustua suomalaisen yhteiskuntaan ja työelämään. Kymppiluokan opinnot koostuvat 1 100 oppitunnista. Suoritetusta kansanopistokympistä saa kuusi lisäpistettä haettaessa toisen asteen ammatilliseen koulutukseen.

Perusopetuksen lisäopetusta järjesti 25 kansanopistoa v. 2012. Näillä kymppiluokilla opiskeli 452 henkilöä. Opiskelijat edustivat sekä maahanmuuttajaväestöä että kantaväestöä. Neljässä maakunnassa ei ollut yhtään perusopetuksen lisäopetusta järjestävää vapaan sivistystyön oppilaitosta. Tiedot on koottu taulukkoon 26.²⁸

27 Perusopetuksen oppilaat vuosiluokilla 1-9, organisaatioraportti. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 07.11.2014.

28 Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat, organisaatioraportti. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 07.11.2014

TAULUKKO 24.

Perusopetusta järjestävien vapaan sivistystyön oppilaitosten lukumäärät
ja perusopetuksen opiskelijoiden määrät maakunnittain v. 2012²⁹

Maakunta	Kansalaisopis- toja	Osallistujia, kansalaisopisto	Kansanopistoja	Osallistujia, kansanopisto	Oppilaitoksia yht.	Osallistujia yht.
Uusimaa	1	59	1	64	2	123
Varsinais-Suomi	-	-	3	75	3	75
Satakunta	-	-	1	5	1	5
Kanta-Häme	-	-	-	-	-	-
Pirkanmaa	-	-	1	2	1	2
Päijät-Häme	-	-	1	76	1	76
Kymenlaakso	-	-	1	6	1	6
Etelä-Karjala	-	-	-	-	-	-
Etelä-Savo	-	-	3	228	3	228
Pohjois-Savo	-	-	1	2	1	2
Pohjois-Karjala	-	-	2	83	2	83
Keski-Suomi	-	-	1	44	1	44
Etelä-Pohjanmaa	-	-	-	-	-	-
Pohjanmaa	-	-	-	-	-	-
Keski-Pohjanmaa	-	-	-	-	-	-
Pohjois-Pohjanmaa	-	-	2	37	2	37
Kainuu	-	-	1	47	1	47
Lappi	-	-	-	-	-	-
Ahvenanmaa	-	-	-	-	-	-
yhteensä	1	59	18	669	19	728

TAULUKKO 25.

Perusopetuksen lisäopetusta järjestävien kansanopistojen lukumäärät
ja perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijoiden määrät maakunnittain v. 2012³⁰

Maakunta	Kansanopistoja	Osallistujia
Uusimaa	3	61
Varsinais-Suomi	3	63
Kanta-Häme	-	-
Satakunta	1	15
Pirkanmaa	1	15
Päijät-Häme	1	51
Kymenlaakso	1	24
Etelä-Karjala	1	12
Etelä-Savo	3	17
Pohjois-Savo	1	15
Pohjois-Karjala	1	15
Keski-Suomi	1	23
Etelä-Pohjanmaa	2	30
Pohjanmaa	2	48
Keski-Pohjanmaa	-	-
Pohjois-Pohjanmaa	3	48
Kainuu	1	14
Lappi	-	-
Ahvenanmaa	-	-
yhteensä	25	452

29 Perusopetuksen oppilaat vuosiluokilla 1-9, organisaatioraportti. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 07.11.2014

30 Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat, organisaatioraportti. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 7.11.2014.

4.3. LÜKIOKOULUTUS

Lukio-opetus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa, jotka ovat saaneet lukiokoulutuksen järjestämisluvan. Lukion oppimäärän voi suorittaa myös erillisillä kokeilla. Kansanopistolukiossa noudatetaan aikuislukion opetussuunnitelmaa, jolloin lukion oppimäärän vähimmäiskurssimäärä on 44 kurssia.

Kuudella kansanopistolla oli lukiokoulutuksen järjestämislupa vuonna 2012. Osallistujia oli 871. Tiedot on

koottu taulukkoon 26. Osallistujasarakkeesta pistää silmään Etelä-Savon osallistujien luku, joka kuvaa Otavan opiston Nettilukion osallistujien lukumäärää – opiskelijat asuvat eri puolilla maata ja osa myös ulkomailla.

Lukiokoulutusta ei järjestetty muissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa. Lukiokoulutusta ovat voineet tuottaa jotkin muutkin kansanopistot, mutta silloin järjestämislupa on ollut yhteistyökumppanilla. Näiden koulutuksien tietoja ei esitetä tässä.

TAULUKKO 26.

Lukiokoulutusta järjestävien vapaan sivistystyön oppilaitosten lukumäärät
ja lukio-opiskelijoiden määrät maakunnittain v. 2012

Maakunta	Kansanopistoja	Osallistujia
Pirkanmaa	2	119
Päijät-Häme	1	62
Etelä-Savo	1	612
Pohjois-Savo	1	22
Pohjois-Pohjanmaa	1	56
yhteensä	6	871

5.

TAITEEN PERUSOPETUS

Taiteen perusopetus on tavoitteellista, valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta järjestettävää taideopetusta, joka on suunnattu pääasiassa lapsille ja nuorille, mutta myös aikuisille tarkoitettua opetusta on tarjolla.

TAITEEN perusopetusta järjestetään musiikissa, kuva- ja käsityötaiteessa, sana-, sirkus- ja teatteritaiteessa, arkkitehtuurissa ja audiovisuaalisissa taiteissa. Taiteen perusopetus jaetaan yleiseen ja laajaan oppimäärään. Sitä voivat järjestää eri taidealojen oppilaitokset, vapaan sivistystyön oppilaitokset ja muut oppilaitokset. Lukuvuonna 2007–2008 taiteen perusopetuksen opiskelijoita oli koko maassa yhteensä 130 500, joista yleisen oppimäärän opiskelijoita oli 49 000, heistä 14 prosenttia aikuisia, ja laajan oppimäärän opiskelijoita 81 500, heistä runsas 3 prosenttia aikuisia.³¹

Kansalaisopistojen Liiton tekemän selvityksen mukaan 127 kansalaisopistoa järjesti tai tuotti taiteen perusopetusta vuonna 2008³². Näistä 86 antoi yleisen oppimäärän ja 24 laajan oppimäärän mukaista opetusta kuvataiteissa, käsityössä, musiikissa, tanssissa ja teatteritaiteessa. Opetustunteja oli yhteensä 146 000, joka muodosti vajaan 9 prosentin osuuden näiden kansalaisopistojen

opetustuntien kokonaismäärästä ja runsaat 5 prosenttia koko maan taiteen perusopetuksen opetustuntimäärästä. Kansalaisopistojen laajan oppimäärän opetustunneista 19 prosenttia oli aikuisten taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetusta järjesti 125 kansalaisopistoa vuonna 2012 ja opetustunteja oli yhteensä 180 000³³. Oppilaitosten määrä oli opistojen yhdistämisen johdosta laskenut, mutta opetustuntimäärä oli noussut selvästi. Tuona vuonna toimineista kansalaisopistosta (195 kpl) 64 prosenttia järjesti taiteen perusopetusta alueellaan. Opistoista kahdeksalla oli alle 100 opetustuntia ja 24:llä vähintään 2 000 opetustuntia. Suurin opistokohtainen opetustuntien määrä oli 16 500.

Taiteen perusopetuksen alueellista saavutettavuutta 2012 koskevan raportin³⁴ liitteessä on lista taiteen perusopetuksen oppilaitoksista. Erityisesti Pohjois-Suomen ja Lapin alueella vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus on merkittävä, kuten taulukosta 27 ilmenee.

TAULUKKO 27.

Taiteen perusopetuksen oppilaitosten määrä ja vapaan sivistystyön oppilaitosten osuus siitä v. 2012

Alue	Taiteen perusopetuksen kaikki oppilaitokset, lkm.	Vapaan sivistystyön oppilaitos, joka myös taiteen perusopetuksen oppilaitos, lkm.	Vs-oppilaitosten osuus kaikista taiteen perusopetuksen oppilaitoksista, %
Etelä-Suomi	179	28	16
Lounais-Suomi	23	10	43
Länsi- ja Sisä-Suomi	119	32	27
Itä-Suomi	39	17	44
Pohjois-Suomi	28	16	57
Lappi	17	11	65
Yhteensä	405	114	28

31 Koramo. Taiteen perusopetus 2008. Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2007–2008. OPH 2009.

32 Vapaan sivistystyön rahoitustyöryhmän muistio. Liite 3. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:12

33 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Kansalaisopistojen tilastoidut perustiedot 30.9.2013. Toteuma 2012. KoL:n tilasto.

34 Taiteen perusopetuksen alueellinen saavutettavuus 2012. Aluehallintovirastojen peruspalvelujen arviointi. Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 28/2014

6.

MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS

*Maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa
ja samalla maahanmuuttajien osuus vapaan sivistystyön
oppilaitosten opiskelijoista nousee.*

MAAHANMUUTTAJAT eivät muodosta yhtenäistä ryhmää, vaan heidän oppimistarpeensa, edellytyksensä ja kiinnostuksensa vaihtelevat suuresti. Maahanmuuttajien osuuksissa maakuntien väestömääristä on suuria eroja. Kattavaa tietoa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelevista maahanmuuttajista ei ole saatavana.

Edellisissä luvuissa on jo todettu, että mm. vapaan sivistystyön oppilaitosten yleissivistävän koulutuksen perusopetuksen opiskelijat ovat käytännössä kokonaan ja perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijoista merkittävä osa on maahanmuuttajataustaisia, samoin työvoimapolitiittisen koulutuksen ja tilauskoulutuksen opiskelijoista. Seuraavassa vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoama maahanmuuttajakoulutusta tarkastellaan kahden selvityksen pohjalta.

OPH teetti vuonna 2011 selvityksen³⁶ vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestettävästä, maahanmuuttajille tarkoitettua koulutuksesta. Tehdyn kyselyn vastausprosentti oli 43 ja tuloksia voidaan tarkastella suuntaantavina. Vastanneiden oppilaitosten yhteenlasketut opetustunti- ja opiskelijamäärätiedot on koottu taulukkoon 28.

Taulukon luvut kattavat kaikki maahanmuuttajille järjestetyt koulutusmuodot. Vertailun vuoksi todetaan, että opetushallituksen raporttien mukaan vapaana sivistystyönä järjestetyssä maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa oli kansalaisopistoissa 18 411 opiskelijaa (arvio) ja kansanopistoissa 3 385 opiskelijaa (arvio) vuonna 2012³⁷. Muista oppilaitosmuodoista ei ole vastaavaa tietoa käytettävissä.

36 Anderzin, Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010. Raportit ja selvitykset 2011:14. OPH.

37 Oppilas-/opiskelijamääräraportit syksyllä 2012. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. OPH.

TAULUKKO 28.

Maahanmuuttajakoulutuksen opetustuntien ja opiskelijoiden määrät kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa v. 2010.

Oppilaitosmuoto	Opetustunteja	Opiskelijoita
kansalaisopistot	85 451	13 995
kansanopistot	39 320	1 450
kesäyliopistot	2 597	810
opintokeskukset	1 537	667
liikunnan koulutuskeskukset	-	-
yhteensä	128 905	16 922

Seuraavassa taulukossa on esitetty osallistujien jakautuminen OPH:n teettämässä³⁶ selvityksessä käytetyn maahanmuuttajakoulutuksen luokittelun mukaan.

TAULUKKO 29.

Maahanmuuttajakoulutuksen opetustuntien ja opiskelijoiden jakautuminen koulutusmuodoittain vapaan sivistystyön kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa v. 2010.

	Osuus opetustunneista, %	Osuus opiskelijoista, %
Omaehtoinen koulutus	50	72
Työvoimapolitiittinen koulutus	39	15
Kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus	4	5
Projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus	3	6
Tilais- ja henkilöstökoulutus, muu maahanmuuttajille suunnattu opetus	4	2
	100	100

Omaehtoinen koulutus on selvityksen mukaan opetusviranomaisten rahoittamaa (vapaata sivistystyötä). Se voi joissain tapauksissa toimia työvoimapolitiittiselle koulutukselle rinnasteisena, kun se edistää maahanmuuttajan kotoutumista ja pääsyä työmarkkinoille. Valtaosa kaikista kyselyyn vastanneista oppilaitoksista tarjosi suomen ja/tai ruotsin kielen opetusta ja näihin yhdistettyä kulttuuri- ja yhteiskunnallista opetusta. Kielten lisäksi maahanmuuttajille järjestettiin erilaisia liikunta- käsityö-, ruoanlaitto- ja tietoteknisiä kursseja.³⁸

Työvoimapolitiittinen koulutus oli työvoimahallinnon tilaamaa ja rahoittamaa opetusta, joka on suunnattu työvoimatoimistossa työnhakijoina oleville henkilöille. Maahanmuuttajille järjestetty koulutus nivoutui kotoutumiskoulutukseen ja painottui kotimaisten kielten opetukseen. Useimmiten tarjolla oli yhteiskuntatiedon opetusta ja työelämä tietoutta sekä joissakin opistois-

sa myös muuta kuten IT- ja käsityöopetusta. Kunnan rahoittaman maahanmuuttajakoulutuksen sisältö muistutti työvoimapolitiittisen koulutuksen kurssisisältöjä. Opetukseen sisältyi kotimaisten kielten opetusta ja yhteiskunta- ja kulttuurituntemusta sekä arjen taitoja.³⁸

Tilais- tai henkilöstökoulutuksen tilaajana oli esimerkiksi kunta tai yksityinen yritys. Koulutus oli yleensä suomen kielen perusopetusta sekä kohdennettua kielten opetusta, esimerkiksi hoitohenkilöstölle suunnattua kielikoulutusta. Maahanmuuttajakoulutusta järjestetään myös Euroopan sosiaalirahastosta (ESR), opetusviranomaisilta tai muista rahoituslähteistä haetulla projekti- ja hankerahoituksella.³⁸

Maahanmuuttajat osallistuvat monissa oppilaitoksissa myös muuhun kuin erityisesti maahanmuuttajille suunnattuun koulutukseen, josta esimerkkinä kyselyyn vastanneet mainitsivat mm. liikunnan, kielet, musiikin,

³⁸ Anderzin, Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010. Raportit ja selvitykset 2011:14. OPH.

IT-kurssit ja kädentaidot. Maahanmuuttajia ei näiden kurssien opiskelijoina voida tilastoida erikseen.³⁸

Suomen Kansanopistoyhdistys on tehnyt selvityksen maahanmuuttajakoulutuksesta kansanopistoissa osana nuorten maahanmuuttajien lukiovalmennushanketta. Selvityksen mukaan runsas 50 prosenttia kansanopistoista, 42 opistoa, tarjosi koulutusta maahanmuuttajille lukuvuonna 2012–2013. Valtaosa koulutuksesta oli pitkäkestoista, 35–75 viikkoa kestävä. Nämä koulutukset olivat kotoutumiskoulutusta, aikuisten perusopetusta tai perusopetuksen lisäopetusta maahanmuuttajille, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen tai perusopetukseen valmistavaa koulutusta, luku- ja kirjoitustaidon koulutusta, ammattialalle valmentavaa koulutusta sekä aikuisten maahanmuuttajien peruskoulutuksen alkuvaiheen koulutusta ja korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta. Vapaan sivistystyön opintolinjoilla opiskeli selvityksen mukaan 1 213 maahanmuuttajataustaista opiskelijaa lukuvuonna

2012–2013. Määrä oli 20 prosenttia kansanopistojen pitkien opintolinjojen opiskelijoista.³⁹

Kansanopistoissa järjestettiin lukuvuonna 2012–2013 lisäksi lyhytkestoisia koulutuksia, esimerkiksi vapaan sivistystyön kielikursseja ja työvoimapoliittista kielikoulutusta, sekä hankkeiden sisällä toteutettavaa koulutusta. Tietoa osallistujamääristä ei ole käytettävissä. Osa kansanopistojen maahanmuuttajakoulutuksista oli suunnattu tietyille ryhmille, esimerkiksi tietyn kielitaitotason omaaville, nuorille tai aikuisille, naisille tai tietyille ammattialoille suuntautuneille.³⁹

Maahanmuuttajat ovat olleet yksi opintoseteliavustuksen kohderyhmistä kaikissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa. Opintosetelikoulutusta käsitellään erikseen seuraavassa luvussa. Luvussa 8 käsitellään nuorisotakuukoulutusta, jonka kohderyhmänä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ovat maahanmuuttajaryhmään kuuluvat nuoret aikuiset.

---

39 Suoraniemi, Pansar. 2013. Maahanmuuttajakoulutuksen kokonaiskuva kansanopistoissa. Suomen Kansanopistoyhdistys ry

7.

OPINTOSETELI- KOULUTUS

Opetushallitus ja aikaisemmin opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt hakemuksesta vapaan sivistystyön oppilaitoksille opintoteliavustusta, jota on käytetty määriteltyihin kohderyhmiin kuuluvien henkilöiden opinto- tai kurssimaksujen kattamiseen tai alentamiseen.

KOULUTUSPOLIITTISENA tavoitteena on ollut tukea koulutukseen vähän osallistuvien väestöryhmien opiskelua. Opintoteliavustus on ollut käytössä vuodesta 2007 alkaen.

OPH on teettänyt selvityksen⁴⁰, joka koskee vuosina 2010 ja 2011 myönnettyjen opintoteliavustusten käyttöä kansalais- ja kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja opintokeskuksissa. Opintoteliavustuksen kohderyhmiksi oli määritelty maahanmuuttajat, työttömät, alhaisen pohjakoulutuksen omaavat, seniorit (63 vuotta täyttäneet; ei kansanopistoissa), eläkkeellä olevat (ei kansanopistoissa),

oppimisvaikeuksia kokevat (ei kesäyliopistoissa), ikääntyneet (vain kesäyliopistoissa), opintonsa keskeyttäneet (vain kesäyliopistoissa) ja peruskoulun päättäneet ilman jatkokoulutuspaikkaa olevat nuoret (vain kansanopistoissa). Selvityksen mukaan kummankin tarkastellun vuoden opintoteliavustuksesta sai tukea noin 80 000 kohderyhmiin kuuluvaa henkilöä ja kaikkiin kohderyhmiin kuuluvia osallistujia saatiin mukaan koulutukseen. Seuraavaan taulukkoon on koottu tiedot kohderyhmään kuuluvien osallistujien määrästä eri oppilaitosmuodoissa ja laskettu oppilaitosmuoto-kohtaiset osuudet osallistujamääristä.

⁴⁰ Saloheimo. 2014. Vapaan sivistystyön opintoteliavustuksen käyttö. Vuosina 2010 ja 2012 myönnetty avustukset. Raportit ja selvitykset 2014:10. OPH

TAULUKKO 30.

Opintosetelietuuden saajien ja avustuksen määrät kohderyhmittäin
ja niiden oppilaitosmuotokohtaiset osuudet v. 2010.

	Kansalaisopistot	Kansanopistot	Kesäyliopistot	Opintokeskukset	Yhteensä
Maahanmuuttajat					
henkilöä	4 679	749	361	577	6 366
%	73	12	6	9	100
euroa	174 176	593 437	31 650	60 016	859 279
%	20	69	4	7	100
Työttömät					
henkilöä	9 312	306	481	215	10 314
%	90	3	5	2	100
euroa	296 373	338 529	42 107	44 959	721 968
%	41	47	6	6	100
Seniorit, eläkkeellä olevat ja ikääntyneet					
henkilöä	54 722	-	2 186	831	57 739
%	95	-	4	1	100
euroa	1 006 266	-	39 745	55 048	1 101 059
%	91	-	4	5	100
Alhaisen pohjakoulutuksen omaavat					
henkilöä	1 634	322	51	73	2 080
%	79	15	2	4	100
euroa	48 191	192 731	3 863	1 461	246 246
%	20	78	2	1	100
Oppimisvaikeuksia kokevat					
henkilöä	1 713	353	-	131	2 197
%	78	16	-	6	100
euroa	42 351	251 200	-	11 204	304 755
%	14	82	-	4	100
Opintonsa keskeyttäneet					
henkilöä	-	-	85	-	85
%	-	-	100	-	100
euroa	-	-	5 468	-	5 468
%	-	-	100	-	100
Peruskoulun päättäneet ilman jatkokoulutuspaikkaa					
henkilöä	-	288	-	-	288
%	-	100	-	-	100
euroa	-	320 478	-	-	320 478
%	-	100	-	-	100
Yht. henkilöitä	72 060	2 018	3 164	1 827	79 069
%	91	3	4	2	100
Yht. euroja	1 567 357	1 696 375	122 833	172 688	3 559 253
%	44	48	3	5	100

Taulukosta näkyy, että valtaosa oppilaitosmuodoille yhteisiin kohderyhmiin kuuluvista opiskelijoista oli kansalaisopisto-opiskelijoita. Kaikkiin kuntiin leviävä kansalaisopistotoiminta kerää moninkertaisesti suuremmat osallistujamäärät kuin muut oppilaitosmuodot. Avustusmäärien jakautumisessa taas näkyy, että pitkäkestoisiin kansanopisto-opintoihin on kohdistettu noin puolet avustuksen kokonaismäärästä.

Opintoseteliosallistujat jakautuivat kohderyhmiin varsin epätasaisesti: seniorien, eläkeläisten ja ikääntyneiden ryhmään kuuluvia oli osallistujista yli 70 prosenttia, työttömiä 13 prosenttia, maahanmuuttajia 8 prosenttia, alhaisen pohjakoulutuksen omaavia runsas 2 prosenttia ja oppimisvaikeuksia kokevia 3 prosenttia. Opintonsa keskeyttäneitä (vain kesäyliopistojen kohderyhmänä) ja peruskoulun päättäneitä ilman koulutuspaikkaa

olevia nuoria (vain kansanopistojen kohderyhmänä) oli osallistujista alle puoli prosenttia.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat monilla alueilla kilpailutilanteessa muiden koulutuksen järjestäjien kanssa maahanmuuttajien ja työttömien kouluttamisessa. Seniorikansalaisille suunnattua koulutusta taas tarjoo käytännössä vain vapaa sivistystyö.

Opintoteliavustuksen käyttöä ja jakautumista tarkasteltiin myös maakuntatasolla. Seteliavustus jakautui koko Manner-Suomen alueelle ja sitä oli tarjolla kaikissa maakunnissa. Opintoteliavustus saaneiden opiskelijoiden ja väestön jakautumista verrattaessa näkyi, että myös harvaan asutuilla alueilla oli onnistuttu suhteellisen hyvin tavoittamaan opintoteliavustuksen kohderyhmiin kuuluvia. Erityisesti Lapissa, Kainuussa, Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa opintoteliopiskelijoiden osuudet ovat väkiluvun osuuksia suuremmat.

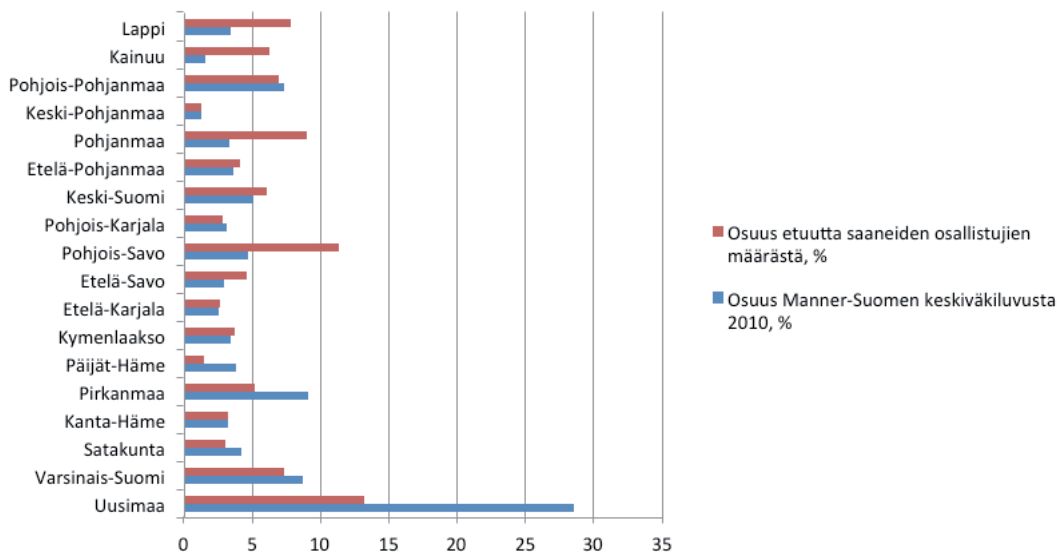
Kansalaisilla kaikissa Manner-Suomen maakunnissa oli ollut mahdollisuus päästä opintoteliavustuksen piiriin, ja koulutukseen vähän osallistuvia ryhmiä oli saatu mukaan. Alueiden työttömistä, maahanmuuttajista, senioreista ja eläkeläisistä oli kuitenkin tavoitettu yleensä vain pieni osa.⁴²

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt opintoteliavustuksia liikunnan koulutuskeskusten ylläpitäjille vuodesta 2010 alkaen. Opintoteliavustuksilla liikunnan koulutuskeskukset voivat jättää perimättä tai alentaa opiskelijamaksuja vapaan sivistystyön koulutuksessa. Kohderyhminä ovat olleet maahanmuuttajat tai maahanmuuttajataustaiset, työttömät tai pitkäksi aikaa lomaautetut sekä elintapasairauksista kärsivät tai niiden riskiryhmiin kuuluvat henkilöt.

Vuonna 2011 avustusta myönnettiin viidelle liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle. Avustuksen suuruus oli 100 000 euroa.⁴³ Vuonna 2013 avustusta sai samoin viisi ylläpitäjää, joista neljä on samoja kuin vuonna 2011. Avustuksen kokonaismäärä oli edelleen 100 000 euroa. Kohderyhminä ovat maahanmuuttajat sekä erityisesti maahanmuuttajanuoret ja – lapset, diabeetikot ja sydän- ja verisuonitautien riskiryhmissä olevat, elintapasairauksien riskiryhmissä olevat lapset ja nuoret sekä työttömät ja lomaautetut. Hakemusten mukaan vuoden 2013 opintoteliavustuksen osallistujina olisi kaikkiaan runsaat 400 henkilöä. Osa opintoteliavustuksesta on lyhytkestoista (esim. viikonloppukursseja), osa pitkäkestoista⁴⁴.

KUVIO 2.

Opintoteliavustusta saaneiden opiskelijoiden ja väestön⁴¹ jakautuminen maakunnittain v. 2010, prosenttiosuudet

41 Suomen virallinen tilasto

42 Saloheimo. 2014. Vapaan sivistystyön opintoteliavustuksen käyttö. Vuosina 2010 ja 2012 myönnetty avustukset. Raportit ja selvitykset 2014:10. OPH

43 OKM:n tiedote 23.3.2011

44 Liikunnan koulutuskeskusten laatuavustukset, kehittämisavustukset ja opintoteliavustukset 2013. Kirje 20.3.2013. OKM, KUPO, LY

8.

NUORISOTAKUU- KOULUTUS

Nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alusta. Se tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikan kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta.

NUORISOTAKUUSEEN liittyvä koulutustakuu takaa jokaiselle juuri peruskoulunsa päättäneelle koulutuspaikan. Osana nuorisotakuuta toteutettava nuorten aikuisten osaamishjelma antaa pelkän peruskoulun varassa oleville alle 30-vuotiaille mahdollisuuden suorittaa ammatillinen tutkinto.⁴⁵

Kansalaisopistot ja kansanopistot ovat voineet hakea opintoteliavustusta nuorten maahanmuuttajien koulutustakuun toteuttamiseen. Tavoitteena on maahanmuuttajanuorten opiskeluvaikeuksien ja kielitaidon parantaminen. Koulutuksen tulee olla oppilaitoksen tutkintoon johtamatonta koulutusta ja maahanmuuttajanuorille soveltuvaa. Sen vähimmäislaajuuden tulee olla kansalaisopistoissa 300 opetustuntia ja kansanopistoissa 15 opiskelijaviikkoa. Etusijalle on asetettu alle 20-vuotiaat peruskoulun tai perusopetuksen lisäopetuksen juuri päättäneet nuoret tai oppivelvollisuusiän ylittäneet

ilman koulutuspaikkaa olevat henkilöt. Toissijaisesti koulutukseen voidaan ottaa 20–29-vuotiaita ilman toisen asteen koulutusta olevia maahanmuuttajanuoria. Opintoteliavustus kattaa osallistujamaksut, joten koulutus on osallistujille maksutonta.

Taulukosta näkyy vuosina 2013 ja 2014 myönnettyä avustusta saaneiden opistojen lukumäärä alueittain sekä avustuksen jakautuminen alueille. Myöntöpäätökset löytyvät OPH:n sivuilta⁴⁶.

Kansalaisopistoille myönnettiin nuorisotakuukoulutukseen avustuksena vuonna 2013 yhteensä 899 000 euroa ja vuonna 2014 yhteensä 880 000 euroa. Vastaavasti kansanopistoille myönnettyjen avustusten kokonaismäärät olivat 1,09 ja 1,1 miljoonaa euroa. Avustusten saajat olivat näinä kahtena vuonna osittain samoja oppilaitoksia: kansalaisopistoista yhdeksän haki ja sai avustusta molempi-
na vuosina, kansanopistoista viisi.⁴⁶

45 OKM:n tiedote 4.4.2013

46 Vapaan sivistystyön valtionavustukset, haettu 31.10.2014.

TAULUKKO 31.

Nuorisotakuukoulutukseen tarkoitettua opintoteliavustusta saaneiden oppilaitosten lukumäärät ja avustuksen määrä maakunnittain vv. 2013–2014.

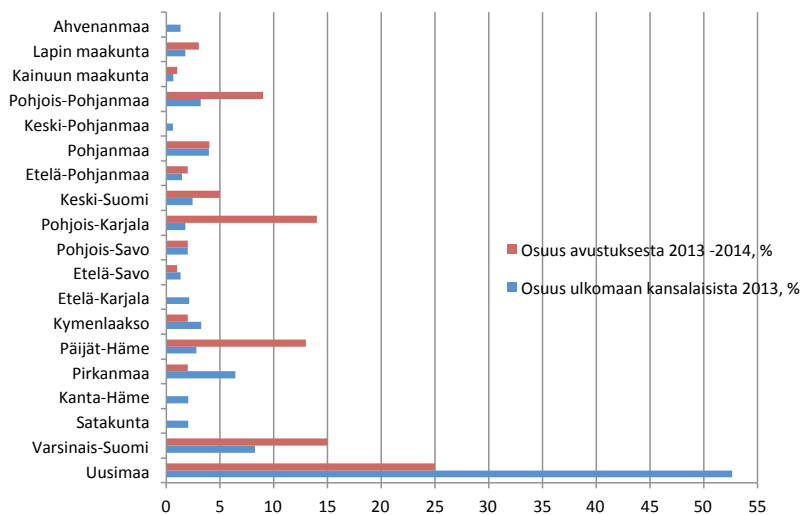
	Kansalaisopistoja, lkm.	Kansanopistoja, lkm.	Oppilaitoksia yht., lkm.	Avustus yhteensä, €
Uusimaa	4	2	6	991 500
Varsinais-Suomi	2	2	4	603 000
Satakunta	-	-	-	-
Kanta-Häme	-	-	-	-
Pirkanmaa	1	-	1	74 000
Päijät-Häme	2	1	3	508 500
Kymenlaakso	1	-	1	137 000
Etelä-Karjala	-	-	-	-
Etelä-Savo	1	-	1	30 000
Pohjois-Savo	1	-	1	82 000
Pohjois-Karjala	-	3	3	566 500
Keski-Suomi	1	1	2	208 000
Etelä-Pohjanmaa	-	1	1	85 000
Pohjanmaa	2	1	3	177 000
Keski-Pohjanmaa	-	-	-	-
Pohjois-Pohjanmaa	2	2	4	345 500
Kainuu	1	-	1	56 000
Lappi	-	1	1	105 000
Ahvenanmaa	-	-	-	-
Yhteensä	18	14	32	3 969 000

Seuraavassa kuviossa verrataan vapaan sivistystyön nuorisotakuuavustuksen jakautumista maakuntien välillä niiden osuuteen ulkomaalaisesta väestöstä v. 2013. Kuvioista näkyvät avustusosuutta kuvaavat piikit Pohjois-Karjalassa, Päijät-Hämeessä, Pohjois-Pohjanmaalla ja myös Varsinais-Suomessa, joissa kaikissa avustuksen suhteellinen osuus on paljon suurempi kuin ulkomaalaisen väestön osuus alueella. Näillä alueilla osa vapaan

sivistystyön oppilaitoksista lienee erikoistunut maahanmuuttajanuorten koulutukseen, joka vetää osallistujia myös muilta alueilta. Satakunnassa, Kanta-Hämeessä, Etelä-Karjalassa, Keski-Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla vapaan sivistystyön oppilaitokset eivät ole järjestäneet lainkaan nuorisotakuukoulutusta maahanmuuttajanuorille vuosien 2013 ja 2014 avustushakujen mukaan.

KUVIO 3.

Nuorille maahanmuuttajille suunnatun nuorisotakuukoulutuksen avustuksen 2013–2014 ja ulkomaalaisen väestön (vuoden 2013 tilasto) jakautuminen maakunnittain.

9.

YHTEENVETO

Vapaan sivistystyön oppilaitosten päätuote on vapaana sivistystyönä järjestetty aikuiskoulutus, jossa vuosittain on opiskelijoita lähes miljoona.

RUNSAAN 300 matalan kynnyksen oppilaitoksen verkosto tuottaa elinikäistä oppimista ja kouluksellista tasa-arvoa sekä Ruuhka-Suomessa että harvaan asutuilla alueilla. Toiminnan merkitys korostuu niillä alueilla, joilla aikuiskoulutustarjontaa on vähän sekä sellaisten väestöryhmien kohdalla, joille suunnattua formaalia koulutusta on vähän tai ei lainkaan tai joiden pohjakoulutus on jäänyt alhaiseksi tai puutteelliseksi. Vähän koulutettujen henkilöiden on osoitettu erityisesti hyötyvän vapaan sivistystyön opinnoista, jotka tuottavat mm. itseluottamusta ja oppimismotivaatiota, henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa⁴⁷.

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen osuus oppilaitosmuotojen kokonaistuntimäärästä kuitenkin vaihtelee. Kansalaisopistoissa ja opintokeskuksissa se on reilusti yli 90 prosenttia. Kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa osuus on huomattavasti alhaisempi, noin puolet oppilaitosmuodon kaikista opetustunneista. Oppilaitosmuodoilla onkin omat profiilinsa ja kohderyhmänsä.

Kansalaisopistot (187) järjestävät harrastustavoitteisia opintoja kaikissa Suomen kunnissa. Opiskelu on sivutoimista ja yksittäisten kurssien opetustuntimäärät ovat suhteellisen pieniä. Opiskelijoista $\frac{3}{4}$ on naisia, pääosin työikäisiä, mutta merkittävässä määrin myös seniori-ikäisiä ihmisiä. Kansalaisopistojen lukumäärä, opetustuntimäärä ja opiskelijaluku ovat moninkertaiset muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten vastaaviin lukuihin verrattuna.

Kansanopistoilla (80) on pitkä kokemus nuorten ja nuorten aikuisten nivelvaihekoulutuksesta, jolle sisäoppilaitosmuotoinen koulutus antaa hyvät edellytykset. Kohderyhmiin kuuluvat myös nuoret ja aikuiset maahanmuuttajat ja vammaiset. Vapaan sivistystyön pitkillä linjoilla opinnot ovat päätoimisia. Koulutustarjontaa täydentävät opistojen lyhytkurssit. Myös liikunnan koulutuskeskukset (14) järjestävät sekä pitkä- että lyhytkestoista koulutusta. Pääalana ovat urheiluun, liikuntaan ja terveyteen liittyvät opinnot. Kohderyhmiin ovat aikuisten lisäksi nuoret ja lapset sekä perheet.

⁴⁷ Manninen & al. *Benefits of Lifelong Learning in Europe*. 2014. Myös Manninen, Luukkainen. 2008. *Omaehtoisen opiskelun vaikutukset*.

Kesäyliopistojen (20) tehtävänä on erityisesti akateemisen väestöosan koulutustarpeisiin vastaaminen ja koulutustarjonta heijastavat tätä. Opinnot ovat sivutoimisia ja voivat olla eri tavoin jaksotettuja. Opintokeskukset (11) järjestävät järjestömuotoista koulutusta ja pääkohderyhmän muodostavat kansalaisjärjestöissä toimivat kansalaiset, nuoret ja aikuiset. Opinnot tuottavat järjestö- ja ohjausosaamista ja ovat yleensä sivutoimisia.

Vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen opetus-tuntien mukaan laskettuna tärkeimmät sisältöalueet olivat käsi- ja taideteollisuus ja käden taidot, musiikki sekä liikunta ja urheilu (400 000–500 000 tuntia kuskakin). Seuraavina tulevat kuvataide ja kielet (runsas 200 000 opetustuntia kummassakin).

Maakuntien välisessä vertailussa Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Kainuun väestö erottuivat aktiivisina vapaan sivistystyön opintoihin osallistujina. Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla osallistuminen oli vähäisempää kuin mitä alueiden osuus väestöstä antaisi odottaa. Näillä alueilla muu koulutustarjonta on runsaampaa.

Muista vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämistä koulutusmuodoista osa täydentää suoraan vapaan sivistystyön koulutusta, esimerkiksi **avoin yliopistokoulutus**. Sen osuus kesäyliopistoissa on samaa luokkaa kuin vapaan sivistystyön koulutuksen. Kansanopistojen ja kansalaisopistojen osuudet avoimesta yliopistopetuksesta ovat pienemmät ja niiden suhteellinen osuus on pienentynyt viime vuosina. Opiskelijoita on eniten humanististen tieteiden, kasvatustieteiden ja yhteiskuntatieteiden opetuksessa. **Avoin ammattikorkeakouluopetus** on hyvin vähäistä, sitä on lähinnä kesäyliopistoissa. **Ikäihmisten yliopistokoulutus** on ollut suhteellisen pienimuotoista, mutta kesäyliopistot ja kansalaisopistot ovat tarjonneet sitä eri puolilla maata.

Työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta järjesti neljä vapaan sivistystyön viidestä oppilaitosmuodosta v. 2012. Yli puolet opetustunneista oli maahanmuuttajille suunnattua suomen kielen koulutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat toimia muiden koulutusmuotojen jakelukanavina sellaisilla alueilla, joilla on vähän väkeä ja oppilaitoksia. **Taiteen perusope-**

tuksen oppilaitokset Pohjois-Suomessa ovat suurelta osin kansalaisopistoja. Enemmistö kansalaisopistoista järjestää jotain taiteen perusopetusta myös muilla alueilla. Taiteen perusopetus on tuonut lapset ja nuoret kansalaisopistoihin, mutta myös aikuisten taiteen perusopetusta järjestetään.

Osa oppilaitosmuotojen monialaisesta koulutusmuotovalikoimasta liittyy historiallisiin kehityskulkuihin: vapaan sivistystyön oppilaitoksilla, erityisesti kansanopistoilla, on ollut tärkeä tehtävä aikaisemmin maaseudun nuorison ammattiin kouluttajana ja myöhemmin sotasukupolvien ihmisten yleissivistävän koulutuksen täydentäjänä. Kansanopistot ja liikunnan koulutuskeskukset järjestävät sekä toisen asteen ammatillista peruskoulutusta että aikuiskoulutusta (ammatillinen lisäkoulutus).

Oppilaitosmuotoisessa opetussuunnitelmaperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa oli lähes 3 000 opiskelijaa v. 2012. Sitä järjesti 28 kansanopistoa ja yhdeksän liikunnan koulutuskeskusta. Myös opetussuunnitelmaperusteista oppisopimusmuotoista koulutusta järjestettiin, mutta volyymit olivat hyvin pienet. **Oppilaitosmuotoinen näyttötutkintoon valmistava koulutus** kattaa sekä perustutkintoon että ammatti- ja erityisammattitutkintoihin tähtäävän koulutuksen. Koulutusta järjesti 35 kansanopistoa ja 13 liikunnan koulutuskeskusta ja opiskelijoita oli 3 500. **Näyttötutkintoon valmistavassa oppisopimusmuotoisessa koulutuksessa** oli 869 opiskelijaa. Koulutusta järjestettiin neljässä kansanopistossa ja yhdessä liikunnan koulutuskeskuksessa.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä ammattikoulutus on pitkälle erikoistunutta ja osa siitä on sellaista, mitä muissa oppilaitoksissa ei järjestetä. Esimerkkeinä tällaisesta koulutuksesta ovat viittomakielisen ohjauksen, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen tai liikunnan ohjauksen perustutkinto-opinnot tai romani-kulttuurin ohjaajan, suntion, aikuisliikunnan ja valmentajan ammattitutkintoihin valmistava koulutus.

Tutkintoon johtamatonta ammatillista lisäkoulutusta järjestivät kaikki vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot vuonna 2012, mutta toiminta oli melko pienimuotoista. Opetustuntimäärät olivat suurimmat opintokeskuksissa, noin 15 000 opetustuntia.

Kansanopistot antavat yleissivistävää koulutusta. Vuonna 2012 **perusopetusta** järjesti 19 oppilaitosta (joista yksi oli kansalaisopisto). **Perusopetuksen lisäopetusta** järjesti 25 kansanopistoa. Perusopetuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijat (1 100 opiskelijaa) ovat kantaväestöön kuuluvia nuoria, joilla on ollut ongelmia peruskouluopinnoista suoriutumisessa, ja yhä enenevässä määrin maahanmuuttajia. Kuusi kansanopistoa järjesti **lukio-koulutusta**. Lukio-opiskelijoita oli 871, joista pääosa oli Otavan opiston Netti-lukion opiskelijoita.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä **maahanmuuttajille suunnattu koulutus** voi vapaana sivistystyönä järjestetyn koulutuksen ohella olla työvoimapolitiittista, tilaus- tai henkilöstökoulutusta tai yleissivistävää, ammatillista tai yleissivistävään tai ammatilliseen koulutukseen valmistavaa koulutusta. Koulutuksesta on vaikea muodostaa kaikki oppilaitosmuodot ja koulutusmuodot kattavaa kokonaiskuvaa, koska tiedot ovat pirstaleisia. Maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärän voidaan arvioida olevan muutamia kymmeniä tuhansia. Maahanmuuttajaopiskelijoita on ainakin jonkin verran kaikissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa. Kansanopistojen pitkien linjojen opiskelijoista oli maahanmuuttajia 20 prosenttia lukuvuonna 2012–2013. Puolet kansanopistoista tarjosi koulutusta maahanmuuttajille. Alueelliset erot maahanmuuttajaopiskelijoiden määrissä lienevät suuret.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat voineet järjestää ns. **opintotietokoulutusta** tietyille väestöryhmille. Kohderyhmiä ovat olleet maahanmuuttajat, työttömät, alhaisen pohjakoulutuksen omaavat, seniorit (63 vuotta täyttäneet), eläkkeellä olevat, oppimisvaikeuksia kokevat, ikääntyneet, opintonsa keskeyttäneet ja peruskoulun päättäneet ilman jatkokoulutuspaikkaa olevat nuoret sekä elintapasairauksista kärsivät. OKM:n (urheiluopistot) ja OPH:n (muut oppilaitosmuodot) tähän tarkoitukseen myöntämä avustus on käytetty näihin ryhmiin kuuluvien opiskelijoiden opintomaksujen kattamiseen tai alentamiseen. Vuosina 2010 ja 2011 myönnettyistä avustuksista jaettiin opintotietoliavustusta yhteensä 160 000 henkilölle. Koulutukseen on saatu kaikkiin kohderyhmiin kuuluvia. Ylivoimaisesti eniten

heitä on tullut seniorien, eläkeläisten ja ikääntyneiden ryhmästä.

Nuorisotakuukoulutuksen kohderyhmäksi on vapaassa sivistystyössä määritelty nuoret maahanmuuttajat. Opintotietoliavustusta koulutuksen järjestämiseen ovat voineet hakea kansalaisopistot ja kansanopistot vuosina 2013 ja 2014. Avustusta on saanut kaikkiaan 18 kansalaisopistoa ja 14 kansanopistoa.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten nykyisiä ja tulevaisuuden tehtäviä voidaan vielä tarkastella **viimeaikaisen tutkimusten** valossa. Tutkimustulokset sekä kuvaavat tämän koulutusmuodon positiivisia vaikutuksia että nostavat esiin uusia tehtäviä.

On osoitettu, että ihmisten opiskelumotivaatio ja oppimisvalmiudet paranevat sekä tietotaito lisääntyy vapaan sivistystyön opinnoissa. Eniten hyötyvät ne, joilla on alhainen pohjakoulutus.⁴⁸ Alhainen pohjakoulutus näyttää helposti johtavan koulutusloukkuun, joka vaikeuttaa pysyvästi työllistymistä ja selviytymistä monimutkaistuvassa ja teknistyvässä yhteiskunnassa. Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on näyttöä mm. koulupudokkaiden ja muiden alhaisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden opiskelumotivaation ja oppimisvalmiuksien parantamisesta ja opiskelijoiden saattamisesta onnistuneesti erilaisten jatko-opintojen väylille. Näihin ryhmiin kuluvat maahanmuuttajataustaiset nuoret aikuiset, joiden opintopolku on katkennut peruskoulun jälkeen puutteellisen kielitaidon takia.

Työelämä on kuluttavaa ja monilla on vaikeuksia jaksaa työssä viralliseen eläkeikään asti. Vapaan sivistystyön opiskelijoina on arvioitu olevan ainakin 500 000 työllisiä 18–64-vuotiasta henkilöä, joista 70 prosenttia on naisia⁴⁹. Heidän joukossaan on satoja tuhansia sosiaali-, terveys- ja opetusalailla sekä erilaisissa päätöksissä tai osa osa-aikaisissa työsuhteissa toimivia naisia. Monelle harrastustavoitteiset opinnot ovat tärkeä henkireikä, joka auttaa irrottautumaan arkityöstä ja lataamaan voimia sekä työelämän että perhe-elämän haasteisiin. Opintoihin osallistumisen onkin todettu lisäävän henkistä, kulttuurista ja sosiaalista hyvinvointia sekä terveyttä⁴⁸.

48 Manninen & al. *Benefits of Lifelong Learning in Europe*. 2014. Myös Manninen, Luukannel. 2008. *Omaehtoisen opiskelun vaikutukset*.

49 *Suomen virallinen tilasto (SVT): Aikuiskoulutustutkimus [verkkojulkaisu]*. ISSN=1797-3589. *Aikuiskoulutukseen osallistuminen 2012*, 4.

Kansainvälisessä aikuiskoulutustutkimuksessa⁵⁰ Suomi sijoittui ykköspaikalle 24 maan joukossa keskiarvolla mitattuna. Hyvään tulokseen on osaltaan vaikuttanut Suomen laaja vapaan sivistystyö. Tutkimus paljasti kuitenkin myös, että noin miljoonan suomalaisen tietotekniset taidot eivät ole riittävät tämän ajan tarpeisiin. Erityisesti ikääntyvä ja ikääntynyt väestö on nyt vaarassa pudota pois tietoverkkoihin siirtyvien hyvinvointipalveluiden piiristä. Vapaalla sivistystyöllä on hyvä kontakti ikääntyneeseen väestöön, opiskelijoina on jo useita satoja tuhansia ikäihmisiä. Seniorien tietoyhteiskuntakoulutus on vakiinnuttanut paikkansa oppilaitosten koulutustarjonnassa ja sitä on mahdollista kehittää edelleen.

Maahanmuuttajista on muodostunut tärkeä aikuis-koulutuksen kohderyhmä ja heidän määränsä vapaan sivistystyön opiskelijoiden joukossa onkin kasvanut jatkuvasti sekä pitkä- että lyhytkestoisissa opinnoissa. Ryhmä on heterogeeninen, joukossa on runsaasti alhaisen koulutustason omaavia tai jopa luku- ja kirjoitustaidottomia, mutta myös akateemisen koulutuksen saaneita henkilöitä. Uuden kielen ja kulttuurin omaksumisen tarve yhdistää heitä, koska niihin liittyvää osaamista tarvitaan työmarkkinoille pääsyyn ja itsenäisen elämän rakentamiseen. Lisäksi esimerkiksi ikääntyvät maahanmuuttajat ja kotona perhettä

hoitavat maahanmuuttajanaiset ovat kaksinkertaisen syrjäytymisuhan edessä, kun edellisessä kappaleessa mainittu yhteiskunnallisten toimintojen digitalisoituminen etenee. Maahanmuuttajia suomalaisen yhteiskuntaan kotiuttava kieli- ja kulttuurikoulutus sekä IT-taitojen opettaminen sopivat erinomaisesti vapaan sivistystyön tehtäväksi. Oppilaitosten repertuaarissa on myös paljon muuta koulutusta, joka edistää uuteen kotimaahan asettumista eri tavoin.

Vapaan sivistystyön viisi oppilaitosmuotoa muodostavat moni-ilmeisiä koulutusrakenteita, jotka ovat muotoutuneet muuttuvien, aikaan ja paikkaan liittyvien tarpeiden ja olosuhteiden pohjalta. Niille on ajan myötä kertynyt monenlaista erityisosaamista, joka poikkeaa muiden koulutus- ja oppilaitosmuotojen osaamisesta. Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus on niiden ominta aluetta, mutta myös mm. ammattikoulutuksen alueella on erikoistuttu. Rakenteet ovat joustavia ja oppilaitokset kykenevät ketterästi ottamaan vastaan uusiakin tehtäviä. Oppilaitosverkosto on valtakunnallisesti kattava. Valtiovallan kannattaa jatkossakin rahoittaa vapaan sivistystyön oppilaitoksia, koska niissä suhteellisen pieni panos tuottaa monipuolista osaamista ja hyvinvointia edullisemmin kuin missään muussa koulutusmuodossa.

50 PIAAC 2012. Kansainvälisen aikuistutkimuksen ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2013:19.

10.

LÄHTEET

Anderzin. **Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010.** Raportit ja selvitykset 2011:14. OPH.

Avoimeen yliopisto-opetukseen osallistuneet. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 10.11.2014.

**Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat, organisaatio-
raportti.** Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 07.11.2014

Manninen, Luukannel. 2008. **Omaehtoisen opiskelun vaikutukset.** Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö.

Manninen, Sgier, Fleige, Thöne-Geyer, Kil, Možina, Danihelková, Mallows, Duncan, Meriläinen, Diez, Sava, Javrh, Vreèer, Mihajlovic, Kecip, Zappaterra, Kornilow, Ebener, Operti. 2014. **Benefits of Lifelong Learning in Europe: Main Results of**

the BeLL- Project. Research Report. Koramo. Taiteen perusopetus 2008.

Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2007–2008. OPH 2009.

OKM:n tiedote 4.4.2013. **Nuorisotakuun toteutus edellyttää uutta ajattelua**

OKM:n tiedote 23.3.2011. **Liikunnan koulutuskeskusten opintotietoliavustuksiin 100 000 euroa.**

Opetushallinnon tilastotietokanta Vipunen <http://vipunen.csc.fi/fi-fi/ohjeet/Pages/default.asp>

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit <http://vos.uta.fi/rap/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. **KO-TA-tietokanta**, osoitteessa <https://kotaplus.csc.fi/online/Etusivu.do>. Haettu 8.10.2014.

OPH:n verkkosivut, haettu 23.10.2014: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/naytt%C3%B6tutkintoon_valmistava_koulutus

Oppilas-/opiskelijamääräraportit syksyllä 2012. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. OPH. <http://vos.uta.fi/rap/>

**Perusopetuksen oppilaat vuosiluokilla 1-9, organisaatio-
raportti.** Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Raportti haettu 07.11.2014.

PIAAC 2012. **Kansainvälisen aikuis-
tutkimuksen ensituloksia.** Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:19.

Saloheimo. 2014. **Vapaan sivistystyön opintotietoliavustuksen käyttö.** Vuosina 2010 ja 2012 myönnetty avustukset. Raportit ja selvitykset 2014:10. OPH

Suomen Kesäyliopistot ry. **Selvitys kesäyliopistojen toiminnasta vuonna 2012**. ISSN 1796-3087

Suomen virallinen tilasto (SVT): Aikuskoulutustutkimus [verkkójulkaisu]. ISSN=1797-3589. Aikuskoulutukseen osallistuminen 2012, 4. [viitattu: 5.11.2014]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/aku/2012/01/aku_2012_01_2013-06-13_kat_004_.fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten aikuiskoulutus [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-4535.

Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 8.10.2014]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/oaioip/tau.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkójulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2014]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/tau.html>

Taiteen perusopetuksen alueellinen saavutettavuus 2012, Aluehallintovirastojen peruspalvelujen arviointi. Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 28/2014.

Vapaan sivistystyön kehittämisojelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:12. s. 39.

Vapaan sivistystyön rahoitustyöryhmän muistio. Liite 3. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:12

Vapaan sivistystyön valtionavustukset, haettu 31.10.2014. http://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset/vapaa_sivistystyö

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Liikunnan koulutuskeskusten laatuavustukset, kehittämisavustukset ja opintoseteliavustukset 2013. Kirje 20.3.2013. OKM, KUPO, LY

Manninen. 2014. **Alustus Vapaan sivistystyön foorumissa 5.11.2014 Helsingin työväenopistolla**.

Opetushallituksen opintokeskusraportit 2012. Pertti Pitkäsén sähköposti 20.2.2014.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Kansalaisopistojen tilastoidut perustiedot 30.9.2013. Toteuma 2012. Kansalaisopistojen Liiton kokoama tilasto.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen oppilaitostilastot 2012.

Suoraniemi, Pantsar. 2013. **Maahanmuuttajakoulutuksen kokonaiskuva kansanopistoissa**. Suomen Kansanopistoyhdistys ry.

---

sivistystyö.fi